

ԳԻՐԻ ՈՐԿՈՉԻ

Տիմե Ստուգուրէ:

Տաւաքեցեալ յուսեմէ բա
նասիրէ ի փառս այ և ի յ
գուտ մերազնէից:

Եւ բաժանել յերիս մասունս:

Մահ և Լուսն:

Տպագրեցեալ ի Ս Եհապետու
թէ Լ՛ճակառոյց Լ՛թռոյ Սթ
Էջմիածնի Տէ Դուկսու Սը
բազան Կաթուղկսի ամ Տայոց
Եւ ի Պատրիարքութե Սթ
Եւ ի Տէ Յովակիմայ Լ՛ճէ
մաստ Ս ըդմտի:

Տրամանաւ Տէ Օ աքարիայ ազ
գասեր և բարեկարգ Պատրիար
քի կոստանդնուպօլսոյ:

Յու Տէ 1783:

Ի կոստանդնուպօլսոյ

Եւ Եզե յանկարծանի հնչեւն յերկ
 նից՝ եկեալ իբրեւ աստուիկ հողմոյ.
 եւ ինց զայ՝ զսուրբ Երմիայի.

Յուդա Սէ և Լեւիտոսի
Եւեւայոյ:

որ՝ եկեղեցի ասեւն, իբա
ղում կերպս բաժանի. և
մեք զերիցն միայն առասցուք աստօ
փ՝ զնիւթականէն, զանդրանկակա
նէն և զզինուորեցելոյն. Լ՛աջինն
է, նիւթականն, այս է, քարեղեն և
փայտեղեն շինուածքն, որք բազ
ումք են. Երկրորդն է, եկեղեցին
անդրանկաց՝ ում դրէ պօղոս, եբր
12. 23. և յեկեղեցիս անդրանկաց
դրելոց յերկինս, և այլն:
Որ այն ևս չէ առաքելական եկե
ղեցի. Երրորդն է, զինուորեալ ե
կե

Կեղեցին, և են ամ հաւատացեալք,
 որք կու հետեւին այն ընդհանրա-
 կանի և առաքելականի սբյ եկեղեց-
 ւոյն. և է այն եկղցին, որ գու-
 մարեցաւ՝ ՚ի սբ սիօն վերնատանն,
 ուր Ժք սբ առաքեալքն՝ ՚ի միասին
 ընդ սրբուհոյ Ծածնին մարիամու,
 և քհնդրեալ օուրք աշակերտացն
 նստեալ և սպասեալ մնային հոգւոյն
 սբյ գալըստեանն, ուր և ընկալան ըզ
 հոգին Ծա՝ զբղխեալն ՚ի հօրէ, զէա-
 կիցն հօր և որդւոյ:

Եւ Զա մեք հետևողքս ճշմարտուե՝ ըզ
 նոյն ՚ի սբ սիօն վերնատունն զհաւա-
 քեցեալ Ժողովն, գիտեմք և նախկին
 ծնող և առաջին մայր ամենայն եկե-
 ղեցեաց, և զնա ճանաչեմք քհնդրա-
 կան և առաքելական սբ եկեղեցի. որ
 և է իսկ ճշմարիտ:

Եւ նոյնոյ եկեղեցւոյ գլուխք և
 գլխաւորք, զօրայեւք և զօրագլխք
 են երկոտասանքն. Բայց ունին և
 ՚ի վր իւրեանց Թագաւոր գլուխ և

իշխող՝ զտրն մեր յս քո:

Սահայն ասեն հետեալքն իմենը
Թէ, ԺԲ խաջապաշտից ազգքն՝ մէկ
էսնաՔ համարին, վայ՝ այս էսնա
Քիս հէլպեթտէ մէկ գլուխ պետ
քէ, (որ է քեխիայ) հիմի կուգառ
նան մեզ կասեն, Թէ ԺԲ աճքը
մէջն՝ որն լայրեա է, որ գլուխ եղի
ցի, զերէ կասեն, մէկ էսնաՔմի գը
լուխ որ չունենանէ, այն էսնաՔը՝
անկարգ և խառնուի կու համարի:
Լճդ՝ մէք ասեմք առ այս, և գուգ
լուարուք հեզօրէն ունկնդրուք:
Թէպէ մամ ազգն խաջապաշտից՝ համա
րին մի էսնաՔ, և ԺԲ սԲ առաքեալ
քըն են և ասին քեհիայք. որոց իս
կական և տիրական քեհիայն է Տրն
մեր Յն Վս. զի ամէնմէկն նոցին
կացուցեալք են ի քսէ ի վճ մամ
ազգաց, ց, ի վճ բոլոր հաւատացե
լոց. զերէ խտրութի չկայր ինս,
Թէ յատկապս իւրքնչիւրքն՝ մէկ կամ
երկու ազգաց քարոզիցէին, այլ ը
մամ

և հոգին տայր բարբառիլ նոցա:
 Վանդի՛ ուսուցիչ ըհանրականի ե-
 կեղեցւոյ Վն է և հոգին սբ: ոմ
 Թրն մեր Վն ասէ յօհ՝ 14 գլուխն:
 Եւ աղաչեցից զհայր, և այլ մխիթա-
 րիչ տացէ ձեզ, զի ը ձեզ բնակե-
 ցի ՚ի յաւիտեան: զհոգին ճշմար-
 տուէ՛ զոր աշխարհս ոչ կարէ ըու-
 նիլ, զի ոչ տեսանէ զնա, և ոչ ճա-
 նաչէ զնա, զի առ ձեզ բնակեսցի,
 և ը ձեզ եղիցի: և ՚ի 25 հմրն ասէ
 զայս խօսեցայ ձեզ, մինչ առ ձեզս եմ:
 Իսկ՝ մխիթարիչ հոգին սբ՝ զոր ա-
 ռաքեսցէ հայր յանուն իմ, նա՛ ու-
 սուցէ ձեզ զամ, և յիշեցուցէ
 զամ, զոր ինչ ասացի ձեզ:
 Տեսեր սիրելի, որ սբ հոգին ԹԵ Ե
 (ըբանի Թն) ուսուցանողն, ՚ի-
 միտ բերողն, և մխիթարողն զը-
 լոր Վրխատոնեայս:

Վան՝ ինքն է կառավարողն, նախա-
 խորհամողն, և ուսուցանողն սուրբ
 եկեղեցւոյն, այսու պարգևօքս հրա-

շագուենդիւք, ք' իմաստուք, հան
 ճարով, խորհրդով, զօրուք, գի
 տուք, անպաշտուք, և երկիւղին,
 Լ'հա այս եօթն գերաշնորհ պարգե
 ճօքս՝ միշտ կուկառավարի առաքե
 լական սք եկեղեցին, որ և զայսո
 սիկ' սք հոգին ան է որ կու շը
 նորհէ և կուտայ եկեղեցւոյն, և
 ոչ այլ ոք:

Օ ի ուկարող է զայսոսիկ առնել
 եթէ ոչ Քս ան մեր՝ և հոգին սք:
 Քանզի՝ սք առաքեալքն՝ այս պար
 գեօքս լցան, և ըսկսան անետարա
 նել, ոպ և գրէ, թէ լցան ամենեք
 եան հոգւով սքվ, որ է՝ Էարփեան
 շնորհօք, և եղեն նախապետական
 եկեղեցի, և եկեղեցւոյ հիմունք,
 ըստ բանի Տէն՝ Օ այս խօսեցայ
 ընդ ձեզ, մինչ առ ձեզս եմ:
 Իսկ՝ մսիթարիչ հոգին սք՝ զոր ա
 ռաքեսցէ հայր յանուն իմ, նա ու
 սուսցէ ձեզ զամ, և յիշեցուցէ զա
 մենայն, զոր ինչ ասացի ձեզ:

Եւ սբն զուկաս պատմաբանէ, Թէ
ասաց Քս առ առաքեալսն. 10 գլ".
16 հմրն: որ ձեզ լսէ, ինձ լսէ. և
որ զձեզ անարգէ, զիս անարգէ. և
որ զիս անարգէ, զառաքիչն իմ ան-
արգէ. և որ ինձ լսէ, լսէ այնմիկ,
որ առաքեացն զիս:

Պարի ևս 'իմատ' 10 գլ" 40 հմրն.
Որ զձեզ, ըուռի, զիս ըու" և այլն:
Տեսէք սիրելիք, և 'իմիտ առէք ըզ-
վերոյ գրեալսն. զի վճիռ Քսի է,
և հրաման նր. և վկայքն են սրբա-
զան աւետարանիչքն, որք գրելով
զսոսա, յայտ առնեն և իմացուցա-
նեն՝ Թէ եկեղեցին ըհանուր, են
սբ առաքեալքն, որք ժողովեցան 'ի
սբ վերնատունն:

Սորա միահամուռ՝ են ըհանրական
եկեղեցի. և սոցին կանոնացն և վար-
դապետուեն՝ պարտ է մեզ հետեիլ,
և հնազանդ լինիլ, իբրև վարդապե-
տութեանց հոգւոյն սրբոյ, զոր ընկա-
լան 'իքսէ, և մեզ աւանդեցին:

ԼՅԸ մեք պահելով ըզհրամանս նց,
 լիցիմք որդիք սուրբ և ըհանրական
 և առաքելական եկեղեցւոյ. և ոչ թէ
 միայն մեք, այլև լատինք, և յոյնք,
 և այլք խոջապաշտքն ևս՝ պարտին
 հնազանդիլ այս ճշմարիտ՝ և անյաղ
 թէլի՝ մեծի և առաքելականի սբայ և
 կեղեցւոյս:

Ող և ասեմք, եթէ մեք և եթէ նո
 քա, ց' լատինք, յոյնք, և այլքն ամե
 նեքեան հաւատամք և 'ի մի միայն ը
 հանրական և առաքելական եկեղեցի:
 Լ'որդ՝ այն ճշմարիտ եկեղեցոյն՝ (որ
 է ստոյգ առաքելական և ճշմարիտ
 սբ եկեղեցի) հետևիլ պարտին ամ
 եկեղեցիքն Վսի. որք են սփռե
 ցեալք 'ի յոլորտս տիեզերաց, որք
 են ըհանուր հաւատացեալք, և որ
 ինչ 'ի ձեռն նոյն եկեղեցւոյ անանգե
 ցաւ, և քարոզեցաւ, անպակաս պա
 հէլ պարտական են: Ուրեմն՝ ըստ
 բանի դադատց" I գլուխ 6 համարէն
 մինչ 'ի 10 հմրն. և ուրեմն առա

ԼԵԼ աճետարանել, որք ըհանրական
 կասեն և կու քարոզեն զհռօմայու
 եկեղեցին որ և չէ, և է ճմարտա
 պս մասնիկ իմն նոյն վերոյգրեցեալ
 առքին եկեղեցւոյ՝ եթէ ուղափառ
 իցէ: Եւ աստ մեզ փոյթ և հաճէթ
 չէթէ լաւ՝ զինքեանս ըհանրական
 պետ, և գլուխ, քարոզել տալն,
 այլ՝ յայն զարմանամ, որ միսթար
 ուփաստացին, թողել զծնօղն իւր,
 զսք եկեղեցիս հայոց, (որ է սք, ճըշ
 մարիտ, և ուղղնթաց, ը կանօնի ա
 ռաքելոց, և երկց սքց ժողովոց, ք
 նիկիայու, կոստանդնուպօլսոյ, և
 եփեսոսի,) անդուռն բերանօք և
 թունալի պիղծ լեզունովն իւր՝ ը
 հանրական կու քարոզէ հռօմայու
 եկեղեցին:

Եւ զիւր ազգն միշտ կու պախարա
 կէ, ասուք և ի զուր զօղանջելով:
 ով յանդուռն բերան՝ ուն ոչ ամա
 չեա, զիարդ ոչ պատկառիս, և իբր
 ի վր ազգին քոյ և եկեղեցոյն, զոր

Ինչ լսար ախորժակիդ կամիս, 'ի
 բեզանոյդ արտաքս կուփըսխես։
 Եւ դարձեալ ոմանք տգէտք կոյրք
 և կուրաց առաջնորդք՝ ասեն, թէ
 ըհանրական և առաքելական եկեղե-
 ցին, է՛ հռոմայ եկեղեցին, և պետրոս
 առաքեալն՝ է՛ գլուխ և իշխող միւս
 մետառան առաքելոց։ այլ և է՛ վէմ
 և հիմն, և 'ի վր մարմնոյն պետրոսի
 շինեցաւ սք եկեղեցին, և նա՛ միայն
 է՛ կապող և արձակող, և միւսքն ոչ։
 Եւ այլ սոյնպիսի վայրահաջութիւն՝ և
 խեղկատակական սուտ բարբաճմու-
 նըս հնարելով, պատրեն և մոլորեցու-
 ցանեն յուղիղ ճանապարհէն, զմե-
 րային տգէտսն, և զթուլահաւատսն,
 հանելով զնս 'ի ծոցոյ սք եկեղե-
 ցւոյս հայաստանեայց, և 'ի լուսա-
 կառոյց և 'ի լուսացնցուղ միածնախ-
 ջէն, և 'ի գորովագութ մօրէն իւր
 եանց որ է առաքելական հաւատով
 տմրացեալ և հաստատեալ, յորմէ չա-
 րաչար և անողորմաբար բաժանեն։

* Լ՛րդ՝ վերոյգրեալ կոյրքն և կուրաց *
* առաջնորդքն են այսոքիկ, զորոց *
* զանոճանս յիշելն ևս՝ անմարԹ հա *
* մարիմ. քայց առ ՚ի նշանակելոյ զնո *
* սա գրեցից աստանօր:

* Եւսի՝ ՚ի մէջ հետեալ նեռան խը *
* րաւուզն. ք՝ չիք մխիԹար սեւըղ *
* ցին. և այս՝ հանդերձ իւրայնով *
* քըն, ք՝ իւր աշակերտօքն, որք են *
* նեռայինք, և ոչ մերայինք:

* Եւ այլքն են սոքա. պղծաշուրԹն *
* կլեմէս, վայրախօս յակօք պատրիքն, *
* սուտաբարուր և չիք յովետն, կու *
* րացեալ և իշաբնուԹ՝ գարշելին *
* Թեօփիլոս, և Քնաանարդ միքայելն *
* Քէպուրեան՝ անարգեցեալն ՚ի հոգ *
* ւոյն սրբոյ, և հետեօղ սորա՝ հոլով *
* յօհաննէսն ուրացօղ, և այլք վայրա *
* հաջք, և նեռան որդիք, նորահնարք *
* և նորակրօնք, մոլորեալք և մոլորե *
* ցուցիչք, հպարտք և մարմնասէրք, *
* որովայնապաշտք և սըտասէրք և որ *
* դիք կորստեան, որոց վիճ խաւարին

Եւ ի տենից պահեալէ ասե առաք
 առաքեալն մեր յաւգայ ՚ի մէջ կաթո
 ղիկէին իւրոյ՝ ոպ և եհսկ։
 Եւ արին այն վերոգրեալ գարշելեաց
 ասածներն՝ ամենեւին սո՛ւտք են․ զո
 ղքս ՚ի տեղիս տեղիս՝ և լը հարկաւ ո
 ղուեն՝ և իխտիզային կէօրէ՝ պիտի
 ասեմք, ան կարողութ։
 Եւ ՚իդ՝ ան մեր ասաց առաքելոց
 իւրոց, թէ քի երկնցի՛ր հօտ փոք
 ըիկ։
 Եւ իւրեմն՝ ովոք եթէ ունիցի զհա
 ճատս ճշմարիտս լը առաքելոց, թէ
 պէտ և փոքրիկ իցէ, սակայն՝ ոչ եր
 կընչի ՚ի հոցանէ, և ոչ բնաւ երբէք
 համարի ինչ զնս (ք՝ ըղ վերոգրե
 ցեալսն, որք են հերձո՛ւածօղք և
 հերձո՛ւածապետք, հերետիկոսք և
 հերետիկոսապետք․) լը ՏՆ բանի
 թէ քի երկնցի։
 Եւ ՚իլ՝ նման սքց հարց քաջամորտից՝ որք
 ժողովեցան ՚ի նիկիա, ՚ի կոստանդը
 նուպօլիս, և ՚ի յեփեսոս, լը դէմայ
 նո

նոցիկ, որք կամէին զբիծ ինչ մու-
ծանել ՚ի սբ և ՚ի ճշմարիտ հաւատոյ,
որ աւանդեալ եղև մեզ, անբիծ և
անարատ պահել:

Ս Ե զի այս աւանդուիտ ՚ի մեզ յա-
ռաքելոց և ՚ի մարգարէից, նաև ՚ի
վերոգրելոց սբց հայրապետաց պա-
րուցն եկն և եհաս առմեզ, որք ը-
դէմ զինեցան, ամ անիծեալ և վալ
րախոհ հերետիկոսաց:

Ի՞նչ վա ըհանրական եկեղեցւոյն՝
միսթար սեղոցին՝ և իւրայինքն ամ
ասեն, թէ ըհանրական և առաքելա-
կան սբ եկեղեցին, է՝ հռոմայ եկե-
ղեցին, և որ ոչ հնազանդի նոյն ե-
կեղեցւոյն, է՝ և ասի արտաքոյ ե-
կեղեցւոյ, և թարց փրկութե, քի
զփրկութի ոչ ունի:

Եւ նր համար՝ կապելոյ և մարձակե-
լոյ տահի՝ իշխանութի չունի, և այլն:
Եւ ես ասեմ, թէ սո՛ւտ է. զի ա-
հա փափն՝ իւր եղիսկոպոսակցօքն՝
քահանայիւքն՝ և առ հասարակ ժողո-

վրդականօք, ՚իմի բերան եղեալ, առ
 հասարակ ամենեքեանքն, յամօր կա
 սեն, թէ հաւատամք ըհանրական և
 առաքելական զսբ եկեղեցին. քի՛ կա
 մին ասել, թէ մեք՝ ըհանրական և
 առաքելական սբ եկեղեցւոյ որդի
 քնն եմք. և նմա կուհաւատամք:
 Լ՛յ տէ իմտի ասացէք մեզ, ո՞վ
 մխիթար և մխիթարեանք, որն է այն
 առաքելական ըհանրական սբ եկե
 ղեցին, որ վերատեսուչն հռօմայու
 յորժամ պատարագիչ որ լինի՝ քի՛ ժա
 մարար որ լինինէ, պատարագին մէջ
 հաւատամքն ասելոյ ատենը՝ կասէ,
 թէ հաւատամք և ՚իմի միայն ընդ
 հանրական և առաքելական եկեղե
 ցի, ՚իմի մկրտուի, յապաշխարուի,
 ՚ի քաւուի, և ՚ի թողուի մեղաց, և
 այլն: և սոյնպս ասեն ամենեքեանքն:
 Եւ այս՝ եթէ քհնյք, եթէ եպիս
 կոսք, և եթէ առ հասարակ ժողովր
 դականք նոցա: Եւ ոչ եթէ վերա
 տեսուչն հռօմայու մի միայն ՚ի ժամ

պատարագին ասէ, ց' չէ թէ ասլթ
 մի միայն ժամարար եղած ատենը
 այսպէս կասէ, այլ յամօր, որ հա
 ճատամբ ասէնէ, այն տեղն որ կու
 գայ նէ, կասէ, թէ հաճատամբ և ի
 մի միայն ըհանրական և առաքելկն
 եկեղեցի, իմի մկրտութի, յապաշխա
 րութի, ի քաճութի, և ի թողութի
 մեղաց, և այլն:

Եւ սոյնպիս ասեն ամբն, որք ինեը
 քոյ իւր են, եպիսկոպոսունք և քա
 հանայք, և այլքն:

Եւ սոյնպէս ասէ յունաց քահա
 նայապետն, այսինքն՝ հոռօմոց պատ
 րիարքն հանդերձ իւրայնովքն:

Եւ մեր սբ Եղմիածնի ծայրագոյն
 Քահանայապետն, որ վիճակեալ է
 զվիճակ թադեոսի և բարդուղիմէ
 ոսի սբց Լուսաբեւոյ, մեծին հայ
 աստանեայց աշխարհացն, որ և փո
 խանորդ է բազմաշարճար և մեծազօր
 նահապետակին, սբցն գրիգորի լուսա
 ճորչին, և է ինքնագլուխ Ս եհա
 ր:

5045-6818

պետ, և եռասորքասնեալ Աթուղի
կոս ամ հայոց այսպէս ասէ. հաւա-
տամք և ՚ի մի միայն ըհանրական և
այլն. ոպ և ՚ի վերոյ ասացաք սիրելու
Թեան ձերում:

Լ՛ըդ՝ ատացէք մեզ, ով մխիթարե
մխիթարեանքդ, որն է, և որոյ հա-
մար կու զրուցեն զայն խօսքն:
Ո՛չ ապաքէն վն երկոտասան սբց ա-
ռաքելոց ասեն, որք ՚ի վերնատան
մէջ եկեղեցացեալ էին, այսինքն՝
Ժողովեալ էին հանդերձ բազմութի
աշակերտացն Քնի, որք եղեն նախա-
պետական եկեղեցի. որոց Ժ ք ըն
էին գլուխ, վեհ, և հիմն, նոյն ա-
ռաքելականի և ըհանրականի սրբոյ
եկեղեցւոյն:

Լ՛ը գրծլ՝ գիտեւ պետք է և զայս
ևս, որ ՚ինիկիայի հոգւով սբվա-
սացեալ հանգանակն, այսինքն՝ հաւա-
տամք ՚ի մի ամեն, որ Ժ ք մասունք է,
և Ժ ք սբց առաքելոց՝ ամեն մէկն՝
մեկ մեկ մասն են ասել, որ հոգին

սբ ԹԺ՝ նիկիայ սիւնհոդոսի մէջ՝
 մեկ տեղ ժողովել ետ, ՚ի ձեռն ա
 ուրն ԹՅ՝ սբ, և մեծի, տիեզերալոյս
 հայրապետին, ԼԹանասիոսի, և ՚ի
 յամպիոնի ևս ՚ի մէջ անքան սրբոց
 հարանց՝ կարգալ ետ, որ է հաւատոյս
 մերոյ՝ և սբ, եկեղեցւոյ հիմն, վէմն,
 և առաքելական դաւանութիւն:

Ու և ԹԺ՝ ազգաց քահանայապետքն՝
 եպիսկոպոսունքն՝ քահանայքն՝ և առ
 հասարակ ժողովրդականքն՝ պարտա
 կանք են ասել, զհանգանակս զայս
 նիկիական, և սա է դաւանութիւն ԹԺ՝
 խաչապաշտից:

Եւ ՚ի վրայս դաւանութեան՝ կու
 կառուցանեն և կուշինեն, ԹԺ՝ խաչա
 պաշտից ազգքն՝ զսբ եկեղեցիս իւր
 եանց:

Եւ սա է վէմն և հիմն, ԹԺ՝ սբ եկե
 ղեցեաց:

'Նաւ' սա է վէմն հաւատոյն մե
 րոյ, և առ այս հային, ԹԺ՝ սբ հարց
 ասացեալքն, և ոչ յայլ ինչ իր:

Լճ զայսմանէ վիմէս և ընթեռնանի
 լըն, Թէ 'ի վր վիմի հաւատոյ՝ շինե-
 ցեր զքոյ սբ զեկեղեցի, և կամ 'ի
 վր հիման առաքելոց, և կամ այլք
 սոյնպէս ասացեալք 'ի հարց սբց:
Չէ՝ որ Թէ այսպէս չի լիներ տէ-
 այն վերոգրեւոց մեկին մեկն լիներ
 այն ըհանրական և առաքելական ե-
 կեղեցին, պէտք էր ասելնց, հա-
 ճատացէք յիս, որ եմ ըհանրական
 և առաքելական եկեղեցի:

Լճդ՝ վս էր ոչ կարեն և ոչ կա-
 րենան ասել զայս այսպ, ու՛ ամենե-
 քեան 'ի մի բերան կու դաւանին,
 և կու գոչեն, Թէ հաւատալք և
 'ի մի միայն ըհանրական և առաքելա-
 կան եկեղեցի, 'ի մի մկրտուի, յա-
 պաշխարուի, 'ի քաւուի, և 'ի Թողու-
 Թիւն մեղաց, և այլն:

Բայցարդ՝ լաւ քննեցէք զմիտ բա-
 նին, զի ահա ամ քահանայապետքն
 ամ ազգաց, ուղիղ մտօք իւրեանց
 զայս կամին ծանուցանել, Թէ մեք՝

Եւք հեռեւօղք, ՚ի սբ սիօն վերնա
 տան մէջ հաճաքեալ՝ առաքելական
 սբ եկեղեցւոյն, որ է ըհանրական:
 Եւ ահա տեսէք, ով նազելիք, Թէ
 զիսրդ պարզեցաւ միտ բանին, այս
 ինքն՝ ինչպէս բացուեցաւ միտքն
 բանին որ այսն էշքեարէ ցոյց տու
 աւ ինքն զինքն, սբ սիօն վերնա
 տունն, որ ինքն է մայր և ծնող ամ
 եկեղեցեաց ը մարդարեին դաւթի,
 որ ասէ. սիօնի ասի մայր, և մարդ
 ծնաւ ՚ի նմա, և այլն:

Սբ առաքեալքն՝ ՚ի սոյն վերնատան
 մէջ՝ առին զսբ հոգին ամ, և նոյն
 Ժողովն ասի սբ եկեղեցի, ոպ առա
 ցաք ՚ի վերոյ, զոր ամ ազգքն խաչա
 պաշտից՝ ուսեալք ՚ինիկիայէ՝ որ ՚ի
 ձեռն սբյ հոգւոյն աւանդեցաւ, ՚ի
 մէջ հանգանակին, կու խոստովա
 նին, կու դաւանին զայն ըհանրա
 կան և առաքելական եկեղեցին:

Եւ յիսկ նոքա, որք հարազատ որդիք
 են, այս անգլին սբյ եկեղեցւոյս,

Հանապաղ ինեբբոյ նորին պաշտպա
 նին, և խնամարկին փութան, և ը
 հովանեաւ նորին մնալն ըղձան, այլ
 և ինմանէ կառավարին տենջան, սի
 րավառ փափաքմամբ: Եւ իմէջ հա
 ճատամբին եկեղեցի բառն այն՝ վն
 ժողովոյն սբց առաքելոց լինին իս
 պաթ եղև և յայտնեցաւ ոպ արեւ
 գակն. և թէպէտ եկեղեցի ասիւր
 հասարակաբար մինչ ի ժողովն նիկի
 ոյ, և կոստանդնուպօլսոյ, լաքին՝ ինչ
 պէս եկեղեցի լինին յատկացաւ ի
 ժողովն նիկիայու և կոստանդնու
 պօլսոյ առաքելական բառիւ:
 Եւ այս առաքելական սբ եկեղեցիս
 ինչպէս իմանալ, և ոպ պարտ է մեզ
 ճանաչել, եթէ ոչ ըհանրական և ան
 սխալ, և անյաղթ ի դրանց դժոխոց:
 Եւ արդ՝ այս սբ առաքեալքս, որք
 հանդերձ սրբուհի անթաճնաւ՝ մօրն
 ամենից ողորմուենց և այլովք աշակեր
 տօքն, կապասէին հոգւոյն սբյ գա
 լըստեանն՝ իսբ վերնատանն, որ է սբ

սիօնն, եւն և ասին անքլն եկեղեցի:
 Որք զկնի առնլոյն իւրեանց զմբ
 հոգին ամ, յաւուր պենտէկոստե,
 ին սկսան զքսի ամուին՝ առանց եր
 կիւղի (զամ զոր ինչ տայր հոգին
 մբ) քարոզել, մեծագոյն ձայնիւ:
 () էրէ մբ գիրն կասէ, թէ և եղև
 յանկարծակի հնչիւն յերկնից՝ ե
 կեալ իբրև սաստիկ հողմոյ, և ելից
 զամ զտունն, յորում նստէին:
 Լ'որդ՝ յորժամ մբ առաքել լքն՝ ՚ի մի
 ասին սրբուհի ամածնաւ՝ և հքա
 շակերտօքն, էին ամքն միաբան ՚ի մի
 ասին, այսինքն՝ ՚ի մի սիրտ և ՚ի մի
 խորհուրդ, և աղաւնօրէն պարզա
 մտուք՝ ակնկալեալ կապասին, միսի
 թարիչ սբյ հոգւոյն դալատեանն, ե
 ղև յանկարծակի հնչիւն, այսինքն՝ ո
 ղոտումն, և այս ուստի՝ եթէ ոչ յերկ
 նից. և արդ՝ կամի ասել մբ գիրն,
 թէ այն որոտումը՝ հնչումը՝ հիչ
 մեկ տեղաց մի չէր, իլէ որ, մի
 այն յերկնից էր. վէ եկաւ կասէ,

Եանի մեկ քէսկին, և շիտեթ լի զայի
նման, լըցոյց բոլոր բովանդակ այն
առանը, ուր սբ առաքելքն նստած
էին:

Իշէ երեւեցան նց բաժանեալ լե-
զուք իբրե ՚ի հրոյ, և նստաւ իւրա
քանչիւր ՚ի վր նոցա:

Ս Է կասէ, տեսնընէցան անոնց,
այսինքն՝ սբց առաքելոց աջացն՝ եա-
նի հրոյ նման զատ զատ լեզուներ
որ հուր կուցողայր գիտես թէ, յայն
լեզուներէն, և նստաւ իւրաքանչ
իւր ՚ի վր նոցա:

Ս Է նստաւ անոնց ամէն մեկն. ա-
ռաքելներուն վերայ կասէ, յատուկ
յատուկ, և լցան անքն հոգւով սբվ,
և սկսան խօսիլ յայլ և այլ լեզուս,
ոնլ և հոգին տայր բարբառիլ նոցա:

Ս Է լըոնէցան ամէնքն հոգւով սրը
բով, այսինքն՝ հոգւոյն սբլ շընոր-
հիւն, վէ պաշլամիշ ըրին թիւրիւ-
թիւրիւ, թարզ թարզ լեզուները
զըուցելու:

Օ էրէ այն ատենը՝ երուսաղէմի
մէջն՝ շատ թիւրլիւ միլլէթներ կայ
ին, որ անոնք՝ թիւրլիւ պէ թիւրլիւ
քաղաքաց եկեալք էին, այն լեզու
ներուն ամենիկնալ՝ ասել պաշայե-
ցին սբ առաքեալները, որ այն մար
դիքներն՝ այս բանին վերայ՝ խիստ
զարմացան, վէ շաշմիշ եղէն, ՚ի վժ
սբց առաքելոցն, վէ տահի՝ անոր հա-
մար՝ այնքան միլլէթներն՝ որ երու-
սաղէմ քաղաքն գտնէ եցան, մեկ տեղ
էկին, վէ մեկզմեկ խառնեցան:

Օ էրէ կատէ, ամեն մարդ իր լե-
զուն՝ որ ինչ լեզու է նէ՝ յառաքե-
լոց մենէ կու լսէին. և այս՝ այնպս
սուրբ առաքեալքն կատէին նոցին
լեզուն, և նորա ՚ի սբց առաքելոց՝
այնպս կու լսէին իրենց լեզուն, որ
իրենք՝ քի այն լեզուէն մէջն ծներ
ուսըներ էիննէ, ոչ կարէին առա-
քելոց նման զրուցել և խօսիլ, ինչ
պէս որ պէտք էր նէ:

Նորա համար՝ փէք խայէթ մաթ լի

նեւով կսքանչանային, կու զարմանային, և կու հիանային:

Եւ ահա այս խեղաց դուրս՝ և մարդոյ միտքն չի հասնելու պարզէն հոգւոյն սբյ, ՚իսբ սիօն վերնատան մէջն՝ ընկալան սբ առաքեալքն, և յայն տեղաց սկսան, նոն մերոյ յի քսի զածուէն քարոզել, և որդի նյ ընիւն պատմել, աւետարանական և յորդահոս քարոզուէն իւրեանց:

Ս) ի գրեալ է, Թէ յարուցեալ պետրոս՝ հանդերձ մետասանիւքն. և այլն տեսէք. գործոց 2 գլխ, և 14 հմրէն սկսանելով:

Եւ ՚ինոյն աւուրն՝ երեք հազար մարդ ՚ի հաւատս բերին:

Լ'րդ՝ ահա կարօղուէն Քսի՝ և շքնորհիւ հոգւոյն սբյ՝ յայտ և պէյան եղև, Թէ նմ հաւատացեալ քրիստոնէից՝ խոստովանեալ սբ եկեղեցին, են ՚իսբ սիօն վերնատան ժողովեալ սուրբ առաքեալքն, հանդերձ բազմուք աշակերտաց, որք ար

բին զհոսանս հոգւոյն սբօյ, և քա
 մենայն տիեզերս՝ աներկիւղ քարո
 զեցին, զքսի ամ գոլն, և զնոյն քսն՝
 ՚ի վր խաչին բեւոիլն, վսմերոյ փո
 կուէ, որ նոյն ինքն էր կատարեալ
 ամ, և կատարեալ մարդ, անշփոթ
 միաւորութեն յերկուց բնութեց:
 Ստորոյ՝ և մեզ հետեւողացս պարտ
 է, որ հետեւելով հետեւիցուք, և
 ընթանալով ընթացուք,՝ զյետ շահ
 զաց սբց առաքելոցն աւանդութեց,
 քարոզութեց, և պատուհիրանաց:
 'Եւ' նոցին զաւանդութիս և զպատ
 ուհիրանս՝ զոր աւանդեցին մեզ, չէ
 պարտ մեզ հետեւողացս նոցին՝ աւե
 լացուցանել և կամ պակասեցուցա
 նել զիր ինչ, ք՝ ճայիզ չէ, որ մեկ
 բան մի՛ նց զրուցած խօսիցն վր է
 չելցընել, կամ պակասեցընել:
 'Եւ' ոպ ՚ի մեզ աւանդեցին, ինչ
 քս նոցս հոգին սբ ամ քարոզեաց
 և ուսոյց, որ նոքա՝ նոյն հոգւովն
 մեզ ուսուցին և աւանդեցին, նոյն

Կոստանտինոպոլսի Եպիսկոպոս Ստեփանոս
 զանապոսն ինչպէս, առանց վերա
 դրուութե, և առանց յետադրութե,
 Ստեփանոս Եպիսկոպոս մնայցեմք ի վր
 նոյն հոգեւոր աւանդութեցն, զա
 շնորհաւորութեամբ ինչ, և զպակասե
 ցութեամբ, յայնժամ ինչմք ըհան
 րակաւ և առաքելականի սբ, եկե
 ղեցն ի հետեւողք. Ստեփանոս
 ինչն սբ եկեղեցւոյն:

Օ ի ահա սոյն ըհանրական և առա
 քելական եկեղեցւոյն համար՝ կասե
 Եսայի, 2. 3.

Ինչ երթիցեն ժողովուրդք բազում
 և աստացեն, եկայք երթիցուք ի
 լեռն տն, և ի տուն այ յակոբայ,
 և պատմեսցէ մեզ զճանապարհս, և
 գնացուք ընտ. զի ի սիօն ելցեն
 օրէնք, և բան տն յերուսաղեմ:
 Ինչ տէ իմա ի ով սիրելիք՝ զայս
 մարգարէութիս՝ օրոյ վր, կամ որոյ
 համար պարտիմք իմանալ. Ստեփանոս
 կարենք ասել, թէ վս հաւատական

եկեղեցւոյն է, որ կու մարգարէա-

նայ, մարգարէն եսայիաս:

Եւամ թէ՛ վս յունաց եկեղեցւոյն է:

Եւ կամ թէ՛ վասն հայոց եկե-

ղեցւոյն է:

Եւ կամ թէ այլոց ազգաց եկեղե-
ցեաց համար է, ոչ. Լ'որդ՝ ոչ ապա
քէն նմ ազգաց քահանայապետքն՝ ա-

ղաղակելով ասէն նոյն վերոգրեալ
առաքելական և նիկիական սբց հարց
հոգւով սբվ դաճանեալ զբանն. քի՛
հաճատամք և իմի միայն ըհանրական
և առաքելական սբ եկեղեցի, և այլն,
ոպ և գրեալ է ի հանգանակին:

Եւ ահա աստի յայտ եղև, թէ որ
բերան՝ և կամ որ աղգ թէ և իցէ,
վս հպարտուե և ինքնահաճանուե՛
ղնոյն վերոգրեալ առաքելական եկե-
ղեցին ես եմ տէի պարծենայ՝ չգ-
նի մասն և բաժին, ինոյն առաքե-
լական/եկեղեցւոյն:

Օ երէ՛ նմ ազգքն խաջապալոից՝
են նոյն առաքելականի սբլ եկեղեց

ւոյն անդամք, և որդիք, և հետեւ
 ւողք առաքելականի եկեղեցոյն առ
 ձայնին. զէրէ ադամ բանական էր
 և մենքալ ադամայ որդիք եմք, անոր
 համար բանական կոչուիմք. Վայ՛ հի
 միալ, թէ որ Վաթ առաքելոցն հե
 տուիմք նէ՝ առաքելական կլլամք, և
 առաքելական կու կոչուիմք:
 Եւ թէ չի հետուիմք նէ՝ չեմք

ըլլար:

Օ էրէ՛ քրիստոս առաքելոց ասաց.
 որ ձեզ լսէ, ինձ լսէ. և որ զձեզ
 անարգէ, զիս անարգէ. և որ զիս
 անարգէ, զառաքիչն իմ անարգէ. և
 որ ինձ լսէ, լսէ այնմիկ, որ առա
 քեացն զիս. Ի՞՞ ԳԼ" ԻԵ հմր: Լսելն
 այն է, որ առաքելոց պատուիրանք
 ներն պահել, չե՛նել զընեւ և չպակ
 սեցընել:

Իսկ եթէ ոք այսպէս ո՛չ հաւատայ
 և ո՛չ այսմիս ընդունի, ասացաք, թէ
 չունի մասն ը սբյ եկեղեցւոյ:
 Եւ ո՛չ միայն այսպէս ընդունելովն

Լս' կարէ կոչիլ հետեօղ, Լանդամ
 նոյն եկեղեցւոյն, այլ Լ' պարտ է
 Լս' ինոցին աւանդուէց բնաւ եր
 բէք զիր ինչ չաւելացուցանել, և
 չպակասեցուցանել:

Եւ այնպէս մաքուր պահել Լս' Երբ
 զհարսն Քսի, մինչև ի գա
 լուստ ան մերոյ Յսի Քսի:

Իսկ եթէ ոք առաւելացուցանիցէ,
 Լկամ պակասեցուցանիցէ ինմանէ
 քան մի, յայնժամ հատանի ինոյն ե
 կեղեցւոյն նոյն անդամն, և ի բաց
 հերձանի, Լանկանի ինեւրբոյ նզը
 վից, և բանադրանաց առաքելակա
 նի, որ գրի ի գիրս գաղա" 2 գլխ"
 8 հմրն. Լ'յլ թէ մեք՝ կամ հրեշ
 տակ յերկնից՝ աւետարանեսցէ ձեզ
 աւելի, քան զոր աւետարանեսցան
 ձեզ, նզովեալ լիցի:

Եւ դարձեալ 9 հմրին ասէ. ոպ
 յառաջագոյն ասացի, արդ դարձեալ
 ասեմ, եթէ ոք աւետարանեսցէ ձեզ
 աւելի քան զոր առիքն, նզովեալ
 լիցի:

լիցի:

Լճ զպատճառն՝ ՚ի 12 հմբին կու
յայտնէ ասելովն, Թէ քանզի և ոչ
ես ՚ի մարդոյ առի, ասէ. և ոչ ու
սայ թումբէ. այլ ՚ի յայտնութենէն
Յսի Իսի:

Լճ ահա յայա եղև, Թէ եթէ հա
մայ եկեղեցին, եթէ յունաց եկե
ղեցին, եթէ հայոց եկեղեցին, և ե
թէ այլոց քրիստոնէիցն, պարտա
կանք են հնազանդիլ և հետեիլ, ոյն
առաքելական սբ եկեղեցւոյն. որք
հաղորդք լինիցին այնր սբ եկեղեց
ւոյն. որ նմն որդիք կոչելոյ ևս՝
արժան գտանիցին. և նմա հետեօղք
և անդամք յորջորջելոյ՝ արժանի լի
նիցին:

Լճ եթէ դք այնմիկ չի հետեիցի, ով
դք իցէ, ոչ ունի մասն ը այն. և չէ
հաղորդ առաքելական սբ եկեղեց
ւոյն, այլ և հատեալ է ՚ի նմանէ, և
՚ի ներքոյ նշովից է, ը առաքելական
վճռոյն:

11 յայնպիսի եկեղեցին՝ ոչ է ան
 դամ նմին, այլ գոսացեալ, փտեալ,
 և հատեցեալ է՝ ի նմանէ, քիչ կըտ
 րեալ անդամ է, և ի ներքոյ մեծի դա
 տապարտութեան է: Ի՞նչո՞ւ ով միսի
 թար սեւզցի, և միսի թարեանքո՞ւ,
 դուք միշտ և հանապազ զսք գի
 րըս կու թիւրէք, և ըն ախորժակաց
 ձերոց ծուռ կու մեկնէք, և այս
 պէտք խաբէօւք՝ զպարզամիտ լուսաւ
 շորչածին զազգն կու խաբէք, և
 մոլորեցուցեալ՝ ի ձեռն սատանայի
 թեսլիմ կու անէք:

Օ՛հ դուք անամաչքո՞ւ նմանիք ցե
 ցոյ, որ յորմէ հանդերձէ ծնանի,
 կամ յորմէ փայտէ, զնոյնն սկսանի
 ուտել և կրծել:

Եւ կամ նման էք խլրդան. զինա
 միշտ կու փորէ զգետին, թէ բնա
 կիցի անդ, սակայն՝ և անտի դարձ
 եալ սկսի փոփոխիլ յայլ տեղի, և
 սցսպէս ամեհեին՝ ոչ կարէ կեալ ի
 միում տեղւոյ:

Եւ պատճառ սորին է այն, որ ինքն
գարշահոտ է, զնոյն գարշահոտուին՝
գեանոյն և հողոյն կուտայ:

Ս'յ' հանապազ զտեղս իւր փոփո-
խէ, թէ առանց հոտոյ՝ զտեղ իմն
գտանիցէ: Մ'րդ՝ որ նոյն ինքն է հո-
տողն, տեղն և հողն ինչ անէ:

Մ'ի' թէ գոյ խապահաթ տեղւոյն
և հողոյն, ոչ. այլ՝ իւրծ է: Մ'յս-
պէս 'ի մէջ հետեալ չիք կարգա-
ւերբն, որ իւրեանք լինելով մարդք
ապահանեալ մտօք, և անպիտանք 'ի
հաւատս, ը գրոյն. զայլս կարծեն
մոլորեալ. ի' զծնողս իւրեանց զսք
եկեղեցին, որ է սք, մաքուր, և ան
արատ: Մ'րդ՝ դուք ով միտիթար և
միտիթարեանք՝ թողեալ էք զծնողս
ձեր և զազգս, 'ի դրուհս այլոց ազ
գաց կու գեգերիք. զծնողս ձեր և
զզարմս կանարգէք. և զայլս կու պա-
տուէք: Մ'հա տեսէք, թէ որքան
մոլորեալ էք և մոլորեցուցիչք, կեղ
ծաւորք և ստաբանք, նաև անխիղճ

մտօք, զարիւնս ազգիս հայոց ծը-
ծողք. Մէնզ և եղուկ կուրուէն ձե-
րոյ, որք յամ ժամ ուսանիք, և եր-
բէք ՚ի գիտուի ճշմարտուէ ոչ հա-
սանիք. ըսասից առաքելոյն պօղոսի.
Միշտ ուն յանէսն և յամրէս՝ հակա-
ռակ կացին մովսէսի, նոյնպէս և դուք
հակառակ կայք ճշմարտուէն. մար-
դըք ապականեալք մտօք, անպիտանք
՚ի հաւատս. Միշտ ոչ երբէք գայք ՚ի
լաւ անդր, քանզի անմտուի ձեր
(ասէ առաքեալն) յայտնի՝ լինելոց
է ամենեցուն, որպէս և նոցայն իսկ
եղև:

Եւ դարձեալ՝ առաքեալն պօղոս՝ ա-
սէ Թէ, քանզի եկեսցէ ժամանակ,
զի ողջմտուէ վարդապետուէն ոչ
անսայցեն, այլ՝ ըս իւրաքանչիւր ցան
կուծեանց՝ կուտեսցեն իւրեանց
վարդապետս, ըս մարմաջելոց լսելեաց
իւրեանց. և ՚ի ճշմարտուէ անտի՝
դարձուցանիցեն (ասէ) զլսելիս, և
յառասպելս կործանեսցին. այլ արդ՝

ահա զայսքան յայտնի ճշմարտութիւն
 թողեալ՝ ո՛վ միսիթար, և դձեք՝ ո՛վ
 միսիթարեանք, հանապազ՝ զտիւն և
 զգիշեր՝ զձեր ուղղափառ ազգն՝ և
 զանարատ և զսք զեկեղեցին՝ անար-
 գել կու ջանայք, և զսուրբ գիրս՝
 մերթ այլայլելով, մերթ յաւելացու-
 ցանելով, մերթ պակասեցուցանե-
 լով, և մերթ զթիւր մեկնութիւնս
 տալով, զի՛վք աճաղոյ շինեալսն՝
 մոլորեցուցանէք:

Սակայն՝ նոցին արիւնն ՚ի ձէնջ խնդ-
 րելոց է ան, զի անգիտութե՛ն են
 խաբեալք նոքա, և ձերն գիտութե՛ք:

Այ՛ն՝ ձեր թողութիւն դժուարին
 լինի, և նոցինն դիւրին և խօլայ.
 Կյսպէս իմա՛ դգանն, զպատիժն, և
 զայլն:

Ըրդ՝ ո՛վ սիրելիք և հազելիք մեր,
 տեսէք մեկ մի

Օայդ զձեզ խաբօղ զկարգադուրկան,
 Թէ՛ ո՛ւր մկան նման՝ ծակէ ՚ի ծակ
 մտեալ՝ պահուիլ փութան, և այն-

պէս զկինս և զորդիս ձեր, զուստե
րըս և զդստերս ձեր, կնաբնութ և
քաղցրաբանական խօսակցութն իւր
եանց՝ պատրեն զմիտս նոցին, և խա
փեն յամ կողմանց ուր և իցէ:

Եւ զկնի այնորիկ՝ որսան զհոգիս
նց. և տանին իւրեանս ի սանդու
րամետս, ուր լալ աչաց, և կրճել ա
տամանց է, ինն ձայնի,

Բայց սակայն՝ լալ իմիտ տուք,
ով սիրելիք, զայն՝ որ դուք կանար
գէք և կարհամարհէք, արժան և լայ
ն չէ, զերէ՝ զծնողս ձեր պատճե
ցէք (ասէ) նք գիրն:

Եւ ի այն ի ձէնջ անարգեցեալ և ար
համարհեցեալ նք եկեղեցին է, որ
ծնաւն զձեզ, իւր նք և իմաքուր
արգանդէն, և նք ըստեամբքն դիե
ցոյց նաեւ տածելով՝ խնամելով՝ զար
դացոյց զձեզ, և իբրեւ քաջ ըմբիշ
և յաղթող ի պատերազմի՝ ամ կերպ
ղինու՝ զարդարեաց զձեզ, և զինչ ու
րըս կարգեաց զձեզ, առ իմարտըն

ՃԻԼ Ը ԴԷՄ այնոցիկ, որք յամ կողմանց՝ կամին պատերազմիլ զհետ մօրըս մերոյ սբյ եկեղեցւոյ, և մերկացուցանել զինքն ՚ի փառացն և ՚ի շքեղութեն իւրմէ:

Բայց դուք ուշաթափեալքդ և երախտամոռացքդ, զայսքան երախտիս մօրն ձերոյ, հայաստանեայց սբյ եկեղեցւոյն՝ ուրանալով, փոխանակ այսոցիկ երախտեաց, որք պարտ էիք նմա սիրով ծառայել, և իբրեւ հարազատ որդի՝ զկնի նորին ընթանալ և ը թշնամիս նր մարտնչիլ, զներհակն առնելով՝ զայն կու վերաւորէք, և զնա անարգէք, և զնոյն զըստինս՝ որ զձեզ դիեցոյց՝ առանց ամօթոյ խաժատէք, նմա կամիք հասուցանել զամ փնաս:

Եւ վերջապէս՝ զայն զսբ ծնողն ձեր՝ ըղձայք ՚իբոլոր սրտէ՝ մեռուցանել:

Եւ այս՝ այն սիլահներովն, որ այնոքիւք զձեզ տօնաթմիշարաւ, և

զգեցոյց իբրև զգօրեղ ըմբիշ:

Իսայց սակայն՝ նա՛ գորովագուծ
մայր լինելով, և սրտացաւ ծնող, փո
խանակ այսոցիկ՝ տեսէք, թէ ի՞նչ
կանէ:

Ձեր արած բաներուն կէօրէ՛ տյս
սբ մայրս անյիշաչար՝ ինչ կու խնդ
րէ ՚ի ձէնջ, և առ ինչ կու ցանկայ:
Լ՛ըդ՝ ահա բացեալ զսբ զստինս
իւր ամենամաքուր, ձայն արկանէ
յազգի թորգոմայ, որք բաժանեալ
քրդ էք ՚ի նոյն գթասիրտ մօրէն
ձերմէ, և աղետակէզ սրտիւ գոչե
ասելով, թէ ո՞վ զաւակունք իմ, զի
ա՛րդ հեռացեալ էք յինչն՝ յայլոց
դրունս դեգերիք: զի՛արդ ո՛չ յիշէք
զերախտիսն իմ և զգուծ, որ բա
զում շքեղութ ակերճացուցի զձեզ,
ք՛ եօթն արիւեան շնորհիւ հոգ
ւոյն սրբոյ:

Եւ ահա զստինս իմ՝ ամենամաքուր
կաթամբ պարարտացեալ՝ մերկացուց
եալ եմ առաջի ձեր, և զբազուկս իմ

տարածեալ, և կամիմ զխորթացեալ
 որդիսդ իմ՝ ի լայնացեալ և յճար-
 ձակեալ գիրկս ժողովել, և զվերս
 ձեր՝ զոր ընկալայք ի հին աւուրց
 Թշնամոյն, բռնել. և ըզսեաւ զըզ
 գեստսն՝ որ ձեզ զգեցոյց ամենաչա-
 րըն, կամիմ մերկացնել զայնոսիկ ի
 ձենջ, և զգեցուցանել զայնս՝ որ յա
 ռաջմանէ՝ ի ժամ մկրտուէն՝ զգե-
 ցուցի զձեզ, և կերպ կերպ զար-
 դիւք զարդարեցի զձեզ, Լ՛որդ՝ ով
 որդեակք իմ, դուք գիտէք, զի մայ-
 րըս ձեր՝ անյիշաչար եմ, և ոչ յի-
 շեմ բնաւ երբեք զչարուիս և ըզ-
 Թշնամուիս ձեր, զի լւ ասից անժո-
 շունչ տաուին, ոչ կամիմ զմահ մեղա-
 շորին, և այլն տես, և քանզի Թէ-
 պէտ ծէս է մարդկային բնուէ՝ սա-
 հիլն և անկանիլն չարին ոտնահարու-
 Թեամբ. բայց ոչ է ծէս և ատէթ՝
 այնպս անկեալ մնալն ի մէջ տղմից.
 այլ՝ պարտ և պատշաճ է վերստին
 կանգնել, ի վր ոտից ուղիղ. լւ ա-

սից մարգարէին երեմիայ, մի՛ ոտնա-
հար լինիր ինձ թշնամի իմ, թէպէտ
գլորեցայց՝ դարձեալ միւսանգամ
կանգնեցայց:

Եւ ահա գիտելով իմ զայսոսիկ,
իսկոյն ՚ի դառնալն ձերուսմ առիս բո-
լորով արտիճ, և ես ևս գողով մայր
գորովագութ՝ թողում զմեղս ձեր
և զանօրէնութիս, և ջնջեմ զեմ յան-
ցանս ձեր:

Օ էրէ անգիտութեմ զանչեւոյն դե-
ղն, գիւրին և խօլայ կու լինի, և
ներումնալ նմանապէս՝ գիւրին և
խօլայ: Իսկոյն՝ յամառիլն և մնալն ՚ի
նոյն՝ ՚ի մեծամեծ թշուառութիս և
իցաւս առածէ զձեզ:

Եւ այս անգի՝ որ արն մեր ասաց,
ուր՝ լալ աչաց է, և կրճել ատամանց:

Այս՝ դարձեալ վերստին մայրս յո-
լովերախոտ, ձայն արձակեմ առ խոր
թացեալ որդիսդ իմ, և գոչեմ յա-
կանջս ձեր, թէ սթափեցար ուր, և
զարթիք ՚ի խոր քնոյ ձերմէ, և ըզ-

քօղն՝ ՚ի ներքին մտաց աչաց ձերոց՝
 ՚ի բաց բարձէք, և այնպս զթակարդ
 չարին՝ քի՛ զտուղախններն տեսէք և
 կոխատեալ խորտակեցէք՝ որ տեսա
 նելով նախաչարն՝ զայն քաջուին ձեր՝
 ՚ի խոր խոցիցի, և ճիչ բարձեալ հա
 ռաչմամբ սրտի՛ յետս յետս չողի
 լով փախուստ առցէ ՚ի ձէնջ. և մի՛
 ևս կարող լիցի՝ զհեռացեալսդ յի
 նէն՝ որք մերձենայցէք, վերստին
 խլել և յափշտակել ՚ի գրկաց իմոց,
 և իւրացուցանել զբազում երկամբ
 ծնեալ զծնունդսդ իմ: Բայց արդ՝
 ով մխիթար և մխիթարեանք, զիարդ
 ոչ երկնչիք ՚ի անէ, և ո՞նչ ոչ ամաչէք
 ՚ի մարդկանէ. որ դուք զհաւատն
 ձեր, և զսբ եկեղեցին ուրացեալ
 էք, ո՛ւ՛ ուրիշներնալ՝ միշտ կու ջա
 նայք մոլորեցուցանել, և ուրացու
 ցանել, ՚ի սբ և ՚ի մաքուր եկեղեց
 ւոյն իւրեանց, ուր ծնեալ և սրն
 եալ են. Մտդ՝ և դուք չարքդ՝ ըն ան
 ձայնի, որ առ փարիսեցիսն ասաց,

Թէ դուք ո՛չ մտանէք, և որոց մտա-
նեն՝ ո՛չ Թողուք զնս՝ ևս՝ զի մտցեն-
մատթէոսի 23 գլխ՝ 13 հմրն:

Օ էրէ՛ խիստ չարագունեղ չար էք,
մոլորեալք և մոլորեցուցիչք: Լ՛րդ
դուք նորակրօնքդ՝ անկեալ էք ՚ի
գուք, վն՝ և զայլս ևս կամիք ընդ
ձեզ ընկղմել, ՚ի խորս անդնդոց:
Կ՛ զմիամիտ Ժողովուրդս սբյ եկե-
ղեցւոյն հայաստանեայց: Լ՛հա ըս-
տուգի՛ն յայտ եղև, որ դուք՝ ո՛չ
Թէ էք ուսուցիչք՝ այլ պատրիչք:
ո՛չ եթէ էք կարգաւորք, այլ՝ կար-
գաւերք: ո՛չ եթէ էք սրբոց գրոց
մեկնիչք, այլ՝ խանգարիչք և եղ-
ծիչք:

Եւ վերջապէս, ո՛չ եթէ էք պա-
հօղք և պատուօղք զկանոնս, և զա-
ւանդուիս ան մերոյ Յսի Քրի, և
նորին սրբազան առաքելոցն, նաև ե-
րից սբց Ժողովոց՝ սրբազան և հո-
գիւնկալ հայրապետացն, այլ՝ խան-
գարողք, ապականողք, և քայքայողք:
43 վն

Աստուծոյ՝ յոյժ վայելէ զձեզ կո-
չել հերետիկոսս:

Որ եւոր Յմ իւր ամենակարող
զօրութեն՝ բնաջինջս առեալ խորտա-
կեացէ զաղուճսաբարոյ շուրացող
սրդ, հայաստանեայց անարատ եւ մա-
քուր սբյ եկեղեցւոյն:

Եւ զմիամիտ հասարակ ժողովրդա-
կանացն (որ ի ծոցոյ սբյ եկեղեց-
ւոյն իւրեանց են բաժանեալք՝ ի ա-
փեութի չիք եւ ուրացող կարգաւերա-
ցրդ) տր Յս Վս մծն մմի բաց-
ցէ զաչս, եւ լուսաւորեացէ, առ ի
ճանաչել եւ տեսանել՝ զխաբէութիս եւ
զթակարդս՝ չիք եւ աղուճսաբարոյ՝
կնաբնութ եւ տնաշրջիկ կարգաւե-
րացդ, եւ ոյն մծատուր լուսովն՝ կա-
րողացին դառնալ վերստին՝ առ մայ-
րըս իւրեացն ի սբ եկեղեցին, ամէն,
Եւ արդ՝ եկեւցուք ի բանս մեր,
որ վս առաքելականի եկեղեցւոյն
եր զի ասոցաք, թէ ի սբ սիօն վեր-
նաթան միջ հաւաքել սբ առաքեալ

բըն՝ եւ ընդհանրական եկեղեցին,
յոր ամ ազգաց պատրիարքունքն, քի
բահանայապետքն՝ միշտ կու խոստո
վանին, և կու դաւանին ՚ի մէջ հաւա
տավքին:

Վա՛հ՝ առ այն հայի՝ եսայեայ մար
գարէի զրուցած խօսքն, թէ օրէնք
՚ի սիօնէ ելցեն, և բան ան յերու
սաղեմէ, և այլն որպէս ՚ի վերոյ գրե
ցաք:

Եւ կամ ըսասից՝ անահօր մարգա
րէին դաւթայ, թէ սիօնի ասի մայր
և մարդ ծնաւ ՚ի նմա, քի եկղցի:
Եւ որպէս հրեշտակն ՚ի մարմնի
նք հայրն մեր գրիգոր նարեկացի,
՚ի բանս իւր մաղթողական, գլ' 73,
սկսի դաւանիլ և ասել: Վա՛հանիմք
՚ի հաւատ ուղիղ, սկիզբն առեալ
կենացս գոնձու, ՚ի վերնայարկն սը
րահէ, խորհրդակատարն վայրէ՝ զոր
հոգին այլ լոյց, փայլեցուցեալ ՚ի
նմա զօրուի, յաւուր մեծի պինտե
կոտէին:

‘Նախ՝ զտուռնն բարետեօիլ՝ յօրինակ սրբութեան այսր եկեղեցւոյ՝ կանխամեծար առաւելութիւն, յորում ապա և ի նմին բնակչացն՝ տունաւ լուսանորոգ բարեփառութիւն և այլն անդ տեսէք:

Լ՛որդ՝ այս հրեշտակային սք վաղապէս արս կամի ասել, թէ ստորին այս եկեղեցւոյս խորհուրդն, սկզբնաւորեցաւ ի սք սիօն վերնատանէն, ուր էջ հոգին սք, և սրբագործեաց զնա:

Ի՛սկ՝ խորհրդակատար վայր ասէ, քանզի՝ նախ անդ քսն տրն մեր՝ և սրբազան առաքեալքն պատարագեցին. և անտի սկսան՝ քսի տն մերոյ կատարեալ անձ և կատարեալ մարդ լինիլն քարոզել, և զհաւատացողսն ի քս, յանուն ամենասք երրորդութեանն մկրտել, որպէս մկրտեցին զերեք հազար անձինս: գրծց. 2. 4: Եւ ահա վս այնորիկ՝ սք սիօն վերնատունն՝ մայր կոչեցաւ. քանզի՝

ամ եկեղեցիքն՝ ինմանէ ծնան։ Ե
դարձեալ՝ նբ սիօն վերնատունն՝ ի
դաւիթ մարգարէէն կոչեցաւ՝ Լեա
ռն նյ, Լեառն պարարտ, Լեառն
մածեալ, առ որ հաճեցաւ աստճած
բնակիլ։

Եւս՝ աստ լուաց Քս նորն մեր,
զոտս սբց առաքելոցն։ Եստի վիճա
կեցան նբ առաքեալքն, Երնթացան
ք ամ ոլորտս տիեզերաց, աստ եղև
առաջին ժողովն առաքելոց՝ վս ընտ
րութեանն մատաթիայ։

Եւ աստ հռչակեցաւ առաջին պն
տարագն։ Եստ ընկալաւ եկեղեցին
զհիմն, զսկիզբն, զթագն, Ե զդաւա
զանն։ Եստ բնակեցաւ նբ կոյս մա
րիամ անծածինն, Ե աստ ննջեաց, Ե
վերափոխեցաւ։ Եստ էջ հողին նբ
յաւուր մեծի պենտէկոստէին, Ե
ելից զնա շնորհիւ իւրով, իբր հող
մով ինչ Ե սաստիկ հնչմամբ, յորի
նակ սրբուէ եկեղեցւոյ, կանխամե
ծար առաւելուի տալով նմա։ Ե բնա
կեցե

կեցեալոցն ՚ի նմա առաքելոցն, տո՛ւա՛ն
 ասէ լուսանորոգ բարեփառուի, որ
 եղև երեմամբն այ հոգւոյն, լեզ-
 ուօք հրեղինօք: Լ՛որդ՝ ասեն մեկ-
 նիչքն ՚ի վրձ բանին՝ (և լցան ամբն
 հոգւով սքով.) Թէ՛ որք արտաքոյ վեր-
 նատանն էին՝ ո՛չ ընկալան զհոգին
 սբ. զի անհնար է ասեն, արտաքոյ
 եկեղեցւոյ լինիլ փրկուի: արդ՝ ապա
 ո՞ւր փրկեսցին հետեալքն ՚ի մէնջ,
 որք ո՛չ միայն արտաքոյ եկեղեցւոյ
 են, այլ և հայհոյեն զնա, ցո՛ւ է՝ զծնօ
 զըս իւրեանց. որոց դատաստանն ՚ի
 բնէ ո՛չ դատարկանայ, և կորուստ նց
 ո՛չ նիրհեսցէ, և այլն:

Լ՛որդ՝ ո՞վ սիրելի, տեսեր ըհանբա-
 կան սբ եկեղեցին, ը ասից սրբոյս
 այսորիկ:

Իսկ եթէ զսբս զայս ըուենիս, ա-
 պա պարտիս և զբանս նորին ըու-
 նիլ, իբրև զբանս առաքելոց սբց:
 Բայց արդ՝ ահա յայտ եղև՝ Թէ
 առաքելոց հետեօղքն՝ որք էին ՚ի

վերնատունն, առին զսբ հոգին:

Եւ նմանապէս՝ ով որ որ կու հե-
տեի զկնի առաքելոց, անկարծիք
կառնէ զսբ հոգին:

Եւ դարձեալ մխիթար սեղցին՝
դրէ իբառգիրքն հասարակ անուանց
մեկնելով զբառն առաքեալ, այսպիս
ասէ. Թէ՝ երկուտասան վեհա՝ զեշ-
խանս եկեղեցւոյ՝ զորս կացոյց քս
մըն մեր, որոց փոխանակ են այժմ
եպիսկոպոսուք: Եւ Երդ՝ տեսիք ով
սիրելիք, ահա մխիթար սեբաստացին
ևս՝ զեարդ՝ և կամ որպէս վկայեաց,
Թէ ի Բսէ կացուցան սբ առա-
քեալքն՝ եկեղեցի, և եկեղեցւոյ հի-
մունք, որ ասաց ևս՝ Թէ որոց (քս
առաքելոց) փոխանակ՝ են այժմ ե-
պիսկոպոսուք:

Բայց ոչ ամ եպիսկոպոսուք, այլ
հնազանդքն առաքելոց, և պահողքն
նոցին աւանդուէց, ուղիղ դաւա-
նութեանց և կանոնադրուէց:

Բանդի այլայլողքն զսահմանս նո-
ր

ցին, ոչ կարեն լինիլ փոխանորդ
 նոցին: Լճի՞ այս մխիթար սեղ
 ցին՝ դարձեալ ՚ի հասարակ բառարա
 նին՝ մեկնէ զբառն առաքելական՝
 այսպէս:

Եկեղեցին այն ամ է (ասէ) որ է՝ ա
 ռաքելոց կամ վերաբերի առ առա
 քեալն. և ըն այսմ առաքելական կո
 չի եկեղեցին՝ ըստորում վարի ըն
 օրինադրուէց և դաւանուէց առա
 քելոցն սբց: Տեսի՞ք ով սիրելիք,
 առաքելական եկեղեցին այն է կա
 սէ, որ առաքելոց կու հետեի, և
 զօրէնս և զաւանդուիս նոցին կու
 պահէ, և եթէ ոչ պահիցէ, այն մար
 դըն ով սք և իցէ, ի՞նչ եթէ եպիս
 կոպոս, եթէ առաջնորդ, և եթէ
 քահանայապետ, որ միշտ կայլայլէ և
 կու փոփոխէ զօրէնս և զաւանդու
 թիւնս Քնի, առաքելոց, և երից
 սբց ժողովոցն, ի՞նչ նիկիայու, կոս
 տանդնուպօլսոյ, և եփեսոսի, որք
 հոգւով սբիլ գումարեցան, չունի

մասն ը այն է կեղեցւոյն, և ևս ար
տաքոյ ասի ինմանէ, և ինեղբայնը
զովից է արդ՝ և եթէ հետեօղ ևս
լիցի, ոչ կարէ ը հանրից իշխօղ լի
նիլ (ոպ բարբանլէ մորորեալն միսի
թար և միսիթարեանքն) այլ՝ իւրոյ
վիճակին:

Եւ այս՝ ով որ և իցէ, այսինքն՝ որ
աղբի քահանայապետն և իցէ, քան
զի՝ հայոց սրբազան և ինքնազլուխ
քահանայապետն, միայն ի վր իւրոյ
ազգին, իւրոյ վիճակին կիշխէ, և
կու տիրէ:

Սոյնպէս յուսաց պատրիարքն, և լա
տինացւօցն, մի միայն իւրեանց վի
ճակաց վր կիշխեն, և ոչ այլոցն. զի
ոչ կարեն. և եթէ որ յանդգնիցի և
ասիցէ, թէ մի միայն ևս եմ իշխօղ,
կառավարօղ, կապօղ և արձակօղ,
սո՛ւ առէ, և ճշմարտութի ինմա ոչ
գոյ. և է այնպիսին՝ ը դէմ տն այ
մերոյ Յսի Վաթի, և նորին սբց ա
ռաքելոցն, նաև երից սբց Ժղվոցն:

Յ՛ նիկիայի, կոստանդնուպօլսոյ, և
Եփեսոսի:

Օ Էրե ով սիրելիք, ազգն քրիստո
նէից՝ են անհունք: Մըդ՝ ոմ կարե
կառավարել, նոյն ինքնահաւան հու
նաւորն, զանհունն:

Օ Ի իշխօղն, և կառավարօղն, ընդ
հանուր եկեղեցեաց, է մբ հոգին
ամ. և ամ խաչապաշտօն ունին ի
վճ ինքեանց գլուխ՝ զքս, և ի քմե
եդեալ՝ զսրբազան առաքեալսն, և
յառաքելոց՝ եպիսկոպոսք, առաջնոր
դք, և քահանայապետք: Մըդ՝ զի
ոմ արեգակն՝ որ զբոլոր աշխարհս
կու լուսաւորէ, այսպէս Թրն մեր
ՍԹԻՆ, և հոգին մբ ամ, կու
լուսաւորեն և կու կառավարեն զե
կեղեցին:

Օ Ի ՔԹ՝ և հոգին մբ՝ են լւ ամ
տեղիս, և ուսուցիչ ամ հնազանդե
լոց իւրեանց:

Եւ այս յայտ է, յերեմիա մարգա
րէէն, որ ասէ, ի 23 գլխ" և ի 24

Հմրն. զերկինս և զերկիր՝ եւ ընում,
ասէ տր ամենակալ:

Լէ՛ արդ՝ ասացէք ինձ ո՛վ սիրեւիք,
ով կարէ ընուլ զերկին և զերկիր,
որ կարիցէ կառավարել զեկեղեցին,
ըհանուր, յայտ իսկ է, Թէ ոչ ոք,
Լ՛րդ՝ ապա նոյն վերագրեալ ինք
նահաւանն, զիարդ կարէ ընուլ զեր
կին և զերկիր, որ կարող լիցի կա
ռավարել զեկեղեցին. և այն ո՛վ է,
որ կարող լիցի ասել, Թէ կարող
եմ ընուլ զերկին և զերկիր, վայ՝ և
կարեմ իսկ կառավարել զեկեղեցին
ըհանուր:

Լ՛հա յայտ է, Թէ ոչ ոք կարէ ա
սել, Լ՛պա ուրեմն՝ ոչ կարէ կառա
վարել զընդհանուր եկեղեցին, այլ
միայն զվիճակն իւր կարող է կառա
վարել: Բայց՝ են ոմոսք, որք ոչ
կառավարելոյն զկնի՝ զքմադիր և
զառաքելադիր զաւանդութիւն՝ փո
փոխեալ, աներեալ, և խանդարեալ
են. և այս՝ մե՛րթ յաւելացուցանէ

Լով, և մե'րթ պահասեցուցանելով:
 Լը' արդ' ո'ւն նա՛նն ղեկի՛ն վարի,
 և վս' այն ուղիղ ընթանայ, այսպէս
 և եկեղեցին՝ ը' օրինակի նա՛նու
 'ի ձեռն ղեկի շնորհաց հոգւոյն ա'յ,
 ուղղապէս վարի, 'ի ճշմարիտ դա-
 շանութիւն ուղիղ հա՛ւատոյ:
 Լ' արդ' ը' այսմ բանի՛ ղեկա՛ւարն ա'բայ
 եկեղեցւոյ՝ է հոգին սբ' ած, ղի
 ո'ւն ասաց քս' տրն մեր, թէ նա ու-
 թուսցէ ձեզ զամ, և յիշեցուսցէ,
 և այլն: Լ' այց' ոմանք ո'չ գիտելով՝
 զոր ինչ խօսինն (ո'ւն մխիթարն և
 մխիթարեանքն) սակս հաճոյանալոյ՝
 վերատեսչին հռոմայու (ասէն) թէ
 նա է կառավարիչ, և կարգադրիչ,
 ը' հանուր եկեղեցեացն:
 Լը' մեր ասեմք, թէ ո'չ է կառա՛ւա-
 րիչ, այլ՝ կառա՛ւարեալ. ո'չ է ուսու-
 ցիչ, այլ՝ ուսանող. և ո'չ է յամ տե-
 ղիս, այլ՝ միայն 'ի հռոմ:
 Օ' ի ուսուցիչ, կառա՛ւարող, և իշ-
 խող, և հատուցանող զվարձս, ըստ
 վաս

վաստակոց իւրաքանչիւր անձանց՝ և
հոգին սբ. անձ, ինչ վկայութեան որբա-
ղան առաքելոյն, որ գրէ առ կորն՝.

12. 3. ոչ ոք (ասէ) կարէ ասել ար-
դյո՞ւն, եթէ ոչ հոգւոյն սբ. և
Լէ՛ աւետարանիչքն գրեն. և փ'
կոչիցիք ուսուցիչք, զի ուսուցիչ
ձեր՝ քս է. մատ. 23. 10. և դար-
ձեալ՝ ասէ վս հոգւոյն սբ. և
ուսուսցէ ձեզ զամ, զոր ինչ ասա-
ցի ձեզ:

Եւ դարձեալ՝ սբն պօղոս, 12. 4.
առ կորն՝ ան, այսպէս գրէ:

Թեպէտ և բաժինք շնորհաց են,
այլ հոգի նոյն է. եթէ բաժինք
պաշտամանց են, այլ ար նոյն է. և
թէ բաժինք յաջողութեց են, այլ
անձ նոյն է. որ յաջողէ զամ յամի.
Բայց իւրաքանչիւր ումեք տունեալ
է յայտնութի հոգւոյն, առ իւրա-
քանչիւր օգուտ:

Ումեք ի հոգւոյն՝ տունեալ է բան
իմաստութեան. այլում բան գիտութեան

Եւ նմին հոգւոյ. միւսումն հաւատք
 նովին հոգւով. այլում շնորհ բժշ-
 կութեանց նովին հոգւով. այլում
 յաջողութի զօրութեանց. այլում
 մարգարէութի. այլում ընտրութի հո-
 գւոց. այլում ազգք լեզուաց. այ-
 լում թարգմանութի լեզուաց. այլ
 զայս ամ յաջողէ, մի և նոյն հոգի.
 և բաժանէ իւրաքանչիւր ոմ և կո-
 մի: Մի՞րդ՝ տեսիք սիրելիք, որ զանա
 զան պարգևօք զարդարօղն եկեղեց-
 ւոյ՝ է հոգին նք ամ. և միշտ զար-
 դարէ ամենազօր կարողութն իւրով.
 և մինչև ի կատարած աշխարհի՝ պար-
 տական են ամ ազգք քրիստոնէից
 հաւատալ, և հաւատով հետեւիլ ա-
 շանդուէ սբյ եկեղեցւոյ. այսին-
 քըն առաքելոց: Մի՞րդ՝ մի թէ կա-
 րեն ամ ազգաց առաջնորդքն՝ զմե-
 րոգրեալ զանազան պարգևսն շնոր-
 հել, յայտ է թէ ոչ. և մանաւանդ՝
 ինքեանք իսկ կարօտք են այսօցիկ
 պարգևացս.

Մանաճանդ՝ եթէ հետեւեալք ի
 ցեն՝ զկնի աճանդութեց նբց առա
 քելոցն քսի, և երկց նբց հոգիւն
 կալ ժողովոց, յայնժամ կարեն առ
 նուլ զնոյն վերոգրեալ պարգևսն.
 և եթէ ոչ են հետեւեալք, ոչ կարեն
 առնուլ. և եթէ ոչ թէ միայն յայս
 պարգևացս զրկին նոյն չհետեւողքն,
 այլ և են ի ներքոյ մեծի նշովից և
 բանադրանաց. նաև լուծեալք ևս
 են ի կարգաց իւրեանց:

Օ ի այս պարգևացս ըստանալն՝ ոչ
 եթէ է դիւրին և խօլայ, այլ՝ մեծի
 զգուշութե է կարօտ:

Օ ի պարտ է նախ ընաճանդութե
 առաքելոց մկրտեցեալ գոլ, երեք
 ընկղմամբ. և հաճատալ և դաճանիլ
 զայն ամ, զոր հաճատայ և դաճանի
 նբ եկեղեցի. նաև յաճանդութիս
 նոցին՝ զբան ինչ ամենեին չյաճեալ
 ցուցանել և չպակասեցուցանել, որք
 արժանաճորեսցին յայնժամ առնուլ
 զայնոսիկ գերազանց պարգևս:

Լ'պա եթէ խոտորիցին և թիւրի
 ցին յուղին ճանապարհէ, և յածա
 դիր օրինաց և յաւանդուէց. նաև
 սէց առաքելոցն կանոնադրուէց, զի
 արդ ոչ ասին այնպիսիքն հերետի-
 կոսք և հերետիկոսապետք. ոպ և
 են ոմանք յայնցանէ՝ որք ասեն, թէ
 ոչ է անային հրաման, ճաշակել ըզ
 մարմինն, և ըմպել զարիւնն.
 Քն տրն մեր հրամայեաց հնազան
 դելոց ինքեան, ուտել զմարմն, և
 ըմպել զարիւն. իւր սբ, ասելով, թէ
 ոչ ուտիցեք զմարմն որդւոյ մարդոյ
 և արբջիք զարիւն նր, ոչ ունիք կեա
 նքս յաճինս. և դարձեալ՝ որ ուտէ
 զմարմն իմ, և ըմպէ զարիւն իմ,
 նա յիս բնակեսցի, և ես 'ի նմա.
 Եւ սրբազանն պօղոս՝ առ անկորն՝
 1Կ. 23. ասէ, թէ զի ես ընկալայ 'ի
 անէ, զոր և ձեզն տւանդեցի. եթէ
 ան Յս' 'ի գիշերի յորում մատ
 նիւր, էառ դճաց, գոճացաւ, երեկ,
 և առէ, առէք կերայք այս է մար-
 մին

փն իմ, որ վն ձեր բաշխի, զայս
 արարէք առ իմոյ յիշատակի։ Ենչն
 պէս և զբաժակն՝ յետ ընթրեացն է
 առ և առէ։ այս բաժակ՝ նոր ուխտ
 է իմով արեամբ, զայս արարէք քա
 նիցս անգամ թէ ըմպիցէք, առ իմոյ
 յիշատակի։

Քանիցս անգամ է թէ ուտիցէք ըղ
 հացս զայս, և զբաժակս ըմպիցէք,
 զմահ ան պատմեցէք, մինչև եկեսցէ
 նա։ Մի՞թո՞ւ ով եղբարք իմ սիրելիք,
 Քնա անքն մեր ճշմարիտ ան է։ Ընդ
 ոմանք կասեն, թէ չէ անային հրա
 ման տալն յերկուց տեսակաց. ուրմն
 յայտ է, թէ ուրանան զածուին քնի
 և ոչ ընդունին զբան նր, իբրև ըղ
 բան այ, այլ՝ մեզ նման սոսկ մար
 դոյ. որ և ենչն ինքն էր ասողն. եր
 կինք և երկիր անցցեն, և բանք իմ
 մի անցցեն. ևս՝ թէ ես և հայր իմ
 մի՞ եմք։ Մի՞թո՞ւ ասա յայտ էրև, թէ
 զՔնա տր մեր՝ ան չեն ընդունիր,
 այլ սոսկ մարդ։

Ինչպէս՝ որ հրէայքն կասէին առ
քս, Թէ դու մարդ ես, և զանձն
քոյ ան առնես:

Վմանապէս և վերողորեալքն՝ ուրա
նան սառագիւ զՔսի ան գողն, և
հետեւին հրէականի հաւատոյն, ա
սելով, Թէ չէ անային հրաման:
Իսկ՝ եթէ չէ անային հրաման, ա
յա՛ և չէ ան, ընց կարծեացն և
ասիցն, որ քաւ լիցի ուղղահաւատ
քրիստոնէիցս՝ զայնպիսի հայհոյա
կան բանս խորհիլ, և կամ խօսիլ:
) Ի նախ ճանապարհ, ճշմարտութի
և կեանք, ը գերահրաշ բանի իւ
րում:

Ս՛նդի մեք չեմք ան, այլ՝ ստեղ
ծեալք եմք. վոյ՛ յան հաւատալ
պարտէ մեզ:

Ղարձեալ՝ մեք Քս չեմք, այլ՝ ծա
ռայք նր եմք, և հաւատացող նմա:
Ս՛եք հոգին նր չեմք, այլ հոգւոյն
սբջ հաւատացող եմք:

Եւ վերջապէս՝ մեք Էհանրական ե
կեղե

կեղեցի չեմք, այլ՝ ըհանրական է
կեղեցւոյն եմք հետեօղք և հաւա
տացօղք:

Նաև՝ ամ ազգք պարտականք են
հետեւիլ նոյն սբ եկեղեցւոյն, ք
սբց առաքելոց. որք քարոզուէ սբ
աւետարանին ծնան զմեզ, և որդե
գրեցին հօրն ամենապարօղի:

Եւ ը այսմ, մեք ամքս՝ եմք որ
դիք սբց եկեղեցւոյն. սակայն՝ ե
թէ ուղիղ ընթացուք զինի կանո
նաց նորին:

Եւ որ՝ եթէ ադամ և էայ չլինե
իննէ, մեք ուստի՝ լինելոց է
աք. յայտէ թէ չենք լինել, այս
պէս՝ եկեղեցին չիլինել նէ, մեն
քալ՝ եկեղեցւոյ որդիք չենք կարել
լինիլ: Եւ որ՝ որով հետեւ այսպէս
է նէ, պետք է մեզ, որ զայն եկե
ղեցին ճանաչեսցուք, որ զմեզ ծըն
եալ է. ոմ ի վերոյ գրեցաք, թէ
Ժողովեցան ի սբ սիօն վերնատանն,
որք եին ճի հոգիք, որոց գլխա

Հորքն էին սրբազան առաքեալքն,
որք ծնան զմեզ, և ուսուցին զկա-
նոնս ուղիղ հաւատոյ. ոպ և գրեալ
է յառաքինութեց գրքին, (որ միսի
Թար սեփաստացին սրբագրեալ է
զնա, յերկիւմ մասին 'ի 211 հմրն
յաշագոս յուսոյ՝ առաջին էջին, վս
սբց առաքելոց, և ասէ:

Աորա են, որոց յայտնեաց զանուն
հօր ամենակարողի, և զմմ որ լինե-
լոց էր: սորա են, որք տեսին ըզ-
կորհուրդն արքայութի կեանս այս:
սորա են, կացուցեալք իշխանք 'ի
վր ամ Տի. որոց զօրութիւն յայտ է
'ի յարուեստս և 'ի սքանչելիս: սք
են իմանալի լուսաւ որք երկնից.
և տր յս արեգակն. և սք կոյսն լու-
սին: սք են աստեղք, ոյլ առաւել
զօրութեամբ, քան զմիութական աս-
տեղսն:

Քանզի նորա խաւարին 'ի առեւ, և
սորա 'ի տուէ և 'ի գիշերի մառա-
գայթեն. վս այսորիկ ասաց նոցա՝

Թորն, դուք էք լոյս աշխարհի, (ոչ
 Թէ միայն պետրոսի ասաց, դու ես
 լոյս ես, այլ՝ դուք էք.)
 Ղարձեալ պարտիմք յուսալ ՚ի նոյն,
 զի նոքա են որսորդք մեր, զի Թէ
 պետ նոքա ննջեցին, սակայն գործի
 նց՝ հան, զմեզ ՚ի դառնութի մեղաց
 և ոչ Թէ միայն պետրոս, կամ գոր-
 ծին պետրոսի, այլ՝ երկուսուսանիցն,
 Որպէս ՚ի սբ աւետարանին զու-
 կասու յայտ եղեալ է, Թէ զայս իբ-
 րև արարին, փակեցին ՚ի ներքս ըզ-
 բազմութի ձկանց յոյժ, մինչև պար-
 պատէին ուռկանք նց. և ակն արկե-
 ին որսակցոցն ՚ի միւս նաւն, գալ
 օգնել նց, և եկին. և լցան երկոքին
 նաւքն, մինչև մերձ յընկղմիլ նոցա.
 զուկ՝ 3. 6. 1. րդ՝ տեսեր իմ նա-
 զելի, Թէ իմ Թարց օգնութի՝ ոչ կա-
 րացին բան մի գործել. և երկոքեան
 նաւքն լցան (ասէ) իմ սիրելիք, և
 ոչ Թէ միայն նաւն պետրոսի. լաւ
 քննեցէք ուղիղ մտօք, և ասանց խե-

Թի, հայցելով յայ զսբ հոգին ճշ
 մարիտ. որով կարողասցիք պարզ և
 ուղիղ իմանալ զզօրութիս անձային
 գրոց. և նոքօք վարել ուղիղ: Լ'ող
 դարձեալ պարտիմք յուսալ 'ի նս, վս
 զի եմք այգի՝ աւանդեալ նոցին պահ
 պանութեան. ոս պահ տրն. առցեն
 զայգին 'ի չարաց, և տայցեն այլոց մը
 շակաց. զի նոքա արմատաքի խլես
 ցեն զգաղն մոլուէ և տնկեսցեն ըզ
 տունին բարեպաշտութեան:
 Ղարձեալ՝ նոքա են ուղղիչք նա
 չու եկեղեցւոյ, ածելով զնա յերկ
 նային նաւահանգիստն: Տեսեր ոմ
 սիրելի, զի ամքն են ուղղիչք, և
 ոչ թէ միայն պետրոս:
 Լ'յլև՝ նոքա են հովիւք հօտին քսի,
 արածել զոչխարս, և հալածել զգայ
 լս: (և այս՝ ոչ եթէ միայն պետրոս
 և յաջորդք նորին, այլ ամաղգաց քա
 հանայապետք:) և դարձեալ՝ նոքա
 են շինողք, հոգևոր շինւածոյ. զի
 մինչդեռ էաք քարինք ցրուեալք,
 Դ. 64 Նո

նոքա Ժողովեցին զմեզ (և ոչ մի
այն պետրոս) և եդին 'ի շինուճա-
ծրս Խ, Ը Թմի Թմեղեն, զի զմեզ
չահեսցեն:

Այ ասէ առաքեալն պօղոս, Թ Էո'.

3. 6. Ես տնկեցի, ապօղոս ջուր
ետ. Եւ յայլուր ասէ, Իբրեւ իմաս-
տուն, ճարտարապետ, զհիմն եդի.

և ոչ միայն եդ պետրոս:

Վարձեալ նոքա էին սուրհանդա-
կըք, ընթանալով յարեւելից մինչև
'ի մուտս արեւու, վն փրկուԹե մե-
րոյ. (և ոչ միայն պետրոս) զի ասէ
պօղոս 'ի հռօմա'. 15 19. յերսդմե
մինչև 'ի լիւրիկէ, և մինչև 'ի սպա-
նիայ, Լցի զաւետարանն:

Այսպսորիկ ասէ Եսայի. Այլ են
սոքա, որք Իբրեւ զամպ Թուղեալք
են. Թ' տեղալով 'ի մեզ զուսումն
փրկուե. (և ոչ միայն պետրոս,) և
զայլն տե'ս անդ:

Իսկ յակոբ պատրին ձեր' 'ի մեկնու
Թեան չորից աւետարանչաց 'ի Թըղ'

542. Ճշմարիտ է ասէ, թէ առաքեալ
քըն և առաջնորդք ժողովուրդեանն՝
արածեն զոչխարսն, որք իւրեանց
չեն ոչխարքն, այլ քսի:

Ուստի ասէ ցպետրոս, արածեա՛
զոչխարս իմ. իմ ասէ, և ոչ թէ զոչ
խարըս քոյ: Բայց սակայն՝ ոչ եթէ
վարձկան են նոքա, այլ հովիւք ճըշ
մարիտք, ՚ի վր հօտին քսի:

Լ'ըդ՝ զի թէպէտ քսի են ոչխարքն,
զորս արածեն, սակայն՝ յանձնեցեալ
են նց ՚ի քսէ:

Եւ թէպէտ ընկալնուն ՚ի նմանէ ըզ
վարձս վաստակոց իւրեանց, սակայն
զվարձս ոչ խնդրեն. բայց յաւետ
զփառս Քսի և զփրկուին ոչխա
րաց. մինչև ՚ի վր նց գնել զանձինս
իւրեանց:

Լ'պա ուրեմն՝ թմքն հովիւք են,
և ամենեցուն է յանձնեալ զհօտն
իւր Քս, և ոչ միայն պետրոսի:

Վարձեալ յակոբ պատրին ձեր՝ ՚ի
Թղթա" 601. ՚ի նոյն գրքոջն գրու

եալ է, թէ ինչ իշխանութի՝ որ տը
 լաւ պետրոսի, ամենեցուն միատեղ
 տուաւ. զերէ Քստն մեր՝ որ ա
 սաց պետրոսի, տաց քեզ զփականս,
 և այլն ևս, էին նոյնքն խոստմունք
 բայց՝ յորժամ կամեցաւ տալ, ՚ի մի
 ասին ետ. ո՞ւր ասաց, առէք զհոգի
 նք. ևս թէ զոր արձակեցէք յերկրի,
 եղիցի՝ արձակեալ յերկինս, և այլն
 լիամ թէ՝ գնացէք այսուհետեւ, մը
 կրտեցէք զմի հեթանոսս, և այլն,
 ՚հա այսպէս բազումք գոն ՚ի նք գի
 ըրս, զորս ձանձրութի համարելով
 ոչ գրեցաք. ՚րդ՝ տեսէք ո՞վ սի
 րելիք, ձեր յակոբ պատրիշն վկայ
 եաց, թէ զոր ինչ իշխանութի տը
 լաւ պետրոսի, զնոյնն միւս առա
 քելոցն ևս հասարակաբար ետ. պետ
 րոսի՝ է՛նել ինչ բան չի տուաւ իս
 կի. Ղարձեալ՝ ասէ, թէ և յետ
 այնորիկ՝ զերկոտասանսն կարգեաց
 և քահանայս, տալով նց զառաջին
 իշխանութի կարգին, և զկարողութի

սրբազնագործելոյ զմարմին և զար-
 իւն իւր, յորժամ ասաց. զայս ա-
 բասլիք, առ իմոյ յիշատակի:
 Եւ ապա՝ ետ նց զերկրորդ իշխա-
 նութիւն կարգին, կամ զիշխանութի
 կապելոյ և արձակելոյ, ասելով. ա-
 ռեք հոգի սբ. եթէ ումեք Թողու-
 ցուք, Թողեալ լիցի նց. և եթէ զու-
 րուք ունիցիք, կալեալ լիցի:
 Եւ որդ՝ զի որով հետեւ զշնորհն հա-
 ճասար ետ, որ է հոգին սբ. և զիշ-
 խանութիւն ևս հաճասար ետ, որ է ե-
 թէ ումեք Թողուցուք, և այլն:
 Եւ արդ՝ ով սիրելիք, այլ ի՞նչ
 պատճառ ունիք. զի ահա՝ զոր ինչ
 տուներէ պետրոսի, միւսոցն ևս ըզ-
 նոյնն տուներէ, որք են ազգին.
 Հովո՛ւնապետութիւն, Բաղնորդու-
 թիւն, և այլն: Ղարձեալ՝ ՚ի գոր-
 ծըս առաքելոց 15. 27. կարդացէք
 այն տեղն, որ առաքեալքն եկեղե-
 ցի՝ և հիմունք եկեղեցւոյ ասին.
 որք և եկեղեցացուցին զհաճատաց-

եալքս: Յայնժամ հաճոյ թուեցաւ
(ասէ) առաքելոցն, և երիցանցն, ամ
եկեղեցեաւն, և այլն:

Սի հաճոյ թուեցաւ հոգւոյն սբջ
և մեզ, քի՛ առաքելոցս մեզ. և տես,
զի ամ եկեղեցիք, այս երուսաղե-
մական եկեղեցւոյս, քի՛ առաքելոց
վճռոյն կարօտացան. և մեք ևս պար
տական եմք նց վճռոյն հետեիլ.
և միսթար սեղոցին՝ ՚ի մեկնութե
մատթէ՝ թղթահամարն 464. այս
պէս ասէ. եկեղեցի բառն վերաբե-
րել պարտ է առ իշխանն եկեղեց-
ւոյ. այսինքն՝ առ առաջնորդն. և
առ մեծաւորն եկեղեցւոյն. զի վե-
րակացուք՝ իշխանք՝ և առաջնորդք
եկեղեցւոյն, կոչին եկեղեցի. ոպ
և յայտէ 3 թագ՝ 8. 14. ուր ասի,
և ամ եկեղեցին իսրայելի կայր, քի
ամ իշխանք, կամ գլխաւորք: Սա-
կաւ ինչ ՚ի վայր ևս գրէ, և կարի՛
բացայայտէ ՚իսմին տեղւոջ, որ ե-
կեղեցի բառս՝ փոխանակ հովուաց,

և առաջնորդաց առեալ լինի. և զայն
 տեսէք անդ: Եւ դարձեալ 'ի մեկ'
 մաս" 'ի թղթահա" 466 և 'ի յերկ-
 րորդ էջն ('ի վրայն բանին. Լ' մէն
 ամէն ասեմ՝ ձեզ՝ զոր կապիցէք յերկ-
 րի, եղիցի կապեալ յերկինս:)
 Լ' սէ. յայսմիկ բանի՝ ցուցանէ տրն
 մեր, զիշխանութիւն ամ առաջնորդաց
 որք ունին զտեղի հովուի յեկեղե-
 ցւոյ. որպիսիք են եպիսկոպոսուք.
 և ենթ նց քահանայք, որք 'ի կող-
 մանէ կարգին՝ զոր ունին, և ընկալ
 եալ իշխանութիւն 'ի հովուէն:
 Եւ զայսպիսի իշխանութիւն եւտ քմ'
 ամ առաքելոց. նաեւ զգործած ումն
 իշխանութեան, որով հետեւ ևս՝ ինքն
 եւտ նց զպաշտօն քարոզութեան, և ա-
 ռաջնորդութեան 'ի վրայ հաւատացելոց.
 ո՞նչ զի՝ իւրաքանչիւրքն՝ ուր և հա-
 սանիցէին, կարիցէին կապել և ար-
 ձակել: Լ' որդ՝ ահա մինչեւ ցաստ՝
 զուղիղն խօսեցաւ. և յետ այսորիկ
 ագիտաբար և վայրաբար բարբառէ:

Լ՛ըդ՝ լաճ՝ ՚ի միտ առէք ով եղբարք,
 ահա սոյն միտիծարս սեզցի՝ յայտ-
 նապէս խոստովանեցա՛ւ, թէ քմ
 տրն մեր՝ ամենից առաքելոց ետ
 զիշխանութիւն կապելոյ և արձակելոյ,
 ոչ թէ միայն առաքելոց, այլ և առ-
 հասարակ ամենից առաջնորդաց, և
 պիսկոպոսաց, և քահանայից:

Լ՛ըդ՝ դուք ով միտիծար և միտիծար
 եանք, ահա ասացիք, թէ և զայսպի-
 սի իշխանութիւն ետ քմ առաքելոց,
 նաև զգործածուած իշխանութե՛.
 որովհետև ևս ինքն ետ նց զպաշ-
 տօն քարոզութե՛, և առաջնորդուե՛,
 ՚ի վր՝ հաճատացելոց,

յա՛ւ ասացեր, թէ ոմ զի իւրօ-
 քանչիւրքն՝ ուր և հասանիցէին՝ կա-
 րիցէին կապել և արձակել:

Լ՛ըդ՝ ով դու փոփոխական, զի
 արդ անամաչ և անպատկառ դիմօք՝
 զեկեղեցիս հայոց կանարգես, և չ
 նմին զբոլոր ազգն ևս՝ կու պախա-
 րակես, կերպ կերպ վայրահաջուք,

Թէ հայոց ազգն՝ ՚ի ներքոյ կապնացէ,
 վս այնորիկ՝ և կարգաւորքն ևս՝ ոչ
 կարեն արձակել, ք չեն կարեր զար-
 ձակումն տալ, զղջացեալ մեղաւորին.
 և այս՝ եթէ Վաթուղիկոսն, եթէ
 Եպիսկոպոսքն . և եթէ քահանայք,
 կապելոյ արձակելոյ իշխանութիւն
 չունին: Եթէ հարցանիցէ որ զվս
 էրն, առ միսթարեանսն՝ ասեն, թէ
 պատճառն այս է, զի ոչ հնազանդին
 վերատեսչին հռոմայու:

Օ. Էրէ կասեն, մի միայն նա է ՚ի
 ներքոյ արեգական՝ իշխող և կառա-
 վարող, կապող և արձակող:

Եւ որ ով լրբադէմք և ստասերք, ոչ
 թէ միսթարն ձեր ասաց զվերոգրո-
 եալ բանսն զորս գրեցաք ՚ի գրոցդ:
 Եւ որ՝ ապա էր խելագարեալ՝ զխօսն
 իւր և զաստութիւնն սկսաւ փոփո-
 խել զօրէն խելագարի, և ուշաթա-
 փի. մի՞ թէ ոչ գիտեք, զի խելա-
 գարից բանից ունկնդիրքն, բնաւ
 երբեք ոչ կարեն իմանալ զբան ինչ,

սակս շուտափոփոխ գոլոյն խօսք և
 բանք նոցին. զի խոհականք, քի՛ խե-
 լացիք, զխօսս և զբանս նոցին՝ ոչ
 դնեն ՚ի տեղի բանի, և այս յայն
 սակս՝ որ բնաւին խելագարքն ոչ
 գիտեն, և ոչ ճանաչեն զխօսս իւր
 եանց, վայ՛ և ոչ հաշուին խօսքն ու
 ցին ասացաք, ՚ի տեղի բանի.
 Եւ ահա դուք ևս՝ ով մխիթար,
 և կամ դուք ով մխիթարեանք, ոչ
 կայք բնաւին ՚ի վր միոյ բանի,
 զեւ խելագար և անուշ. զերեւոյտ
 նի իմացաք, հեղինակին ձերոյ խելա
 ցընոր լինիլն, որ ՚ի միում տեղուջ՝
 Դք իցն տայ առ հասարակ իշխա-
 նուին, քի՛ կապեն, արձակեն, ա-
 լետարանեն, ուսուցանեն, մկրդ
 տեն, կառաւարկեն, և զայլսն. և
 յեւ այնորիկ՝ ստրջացեալ՝ այսինքն՝
 փոշիմանեալ՝ զնոյն զիշխանուիսն առ
 նուր՝ իմեւասանիցն, և տայ միայն պեւո
 րոսի. Եւ ՚ի մի՛ տ առէք ով եղ-
 բարք, զբանս սոյն խենթիս. զայն

որ Ծրն Մ թ ից տո՛ւա՛ն՝ սա՛ պի՛մ
 թ դե՛մ տն մերոյ Ա՛թի Վա՛րի, առնու
 ՚ի նոցանէ, և տայ միայն Պէտրոսի :
 Ո՛վ դի՛ւալըլուկ դու խենթ միտ
 Թար, իշխանուի կրնես ՚ի վր Վա՛րի
 ապա ուրեմն՝ դու զքեզ ո՛վ պոս
 հար՝ քան զԾրն մեր Ա՛թ Վա՛ մեծ
 վարկես և իւստի՛ւն, որ նորին զա
 ՛ւանդուծիւնսն կայլայլէս, զտը
 ՛ւած պարգեւն Վա՛րի չկամիս, այլ՝ լը
 ախորժակիդ՝ ում կամիս, կու տաս
 Լա՛նք՝ չես հա՛ւանիր նորին արած
 բանին, կամ կտրած դատաստանին,
 խեղ և խեղագարդ՝ Կնքն լը ինք
 եանդ՝ ո՞նք որ կամիս, այնպէս կառ
 նես, և մէտէյիդ կէօրէ կու ղօղան
 ջես : Ինչպէս հիմի աշակերտներդ
 ևս քեզ նման՝ վայրաբար կու ղօղան
 ջեն և ՚ի մէջ տան՝ զհետ կանանց նս
 տելով, նախ զկանայս, և նոքօք զորս
 նց (հանդոյն օձին որ զեայ խաբ
 եաց, և նովաւ զադամ) խաբեն և մի
 լրեցուցանեն :

Օ երէ՛ սոքա ե՛ն՝ ըստ սրբազան ա
ռաքեւոյն պօղոսի՛ անձնասէրք, ար
ծաթասէրք, հպարտք, ամբարտա
ւանք, հայհոյիչք, անհաւանք ծնո
ղաց, քի՛ սբյ եկեղեցւոյ:

Լ'նշորհք՝ հէլպէթտէ, որ շնորհք
ուներնային, չարն ու բարին կու ձա
նաչէին, և չէին ուրանար զմայրն
իւրեանց:

Լ'նսուրբք՝ ուտել խմելն սիրողին
կէօրէ, նեղէմէլի սրբութիւն:

Լ'նսուռէրք անգութք՝ հէլպէթտէ
զահիր, մեկ մարդմը զիւր ազգին՝
զիւր եղբարն՝ որ միշտ կու բամ
բասէ, և կու խածատէ, ՚ի հարկէ
անգութ կու կոչուի:

Բանսարկութք՝ հէլպէթտէ, մարդ մի
այլազգաց յառաջն դառնայ ու ասէ,
թէ մենք Քսի ան չենք ասեր, և
ան խաչեցար ասելէն փախչելնուս
համար, հայոց պատրիարզն զմեզ կու
տանջէ, թէ հէլպէթտէ՝ պիտի հաղ
րէթի իսային՝ ան ասեք տէյի ըզ

մեզ կու նէղէ և մեք զայն խօսքն
 մուծլախ չենք ասեր, անորհամար
 զմեզ կու չարչարէ, և այս՝ ՚ի մէջ
 տան բնակօղ մորէոք կնքդոց դիւա
 կան խրատողն: Ինչ ումիշ կանես
 յայնպիսեաց մարդկանց, վայ՝ ՚ի հար
 կէ նոքա բանասարկուք կոչին յառա
 քելոյն. անժոյժք, աճայիպ բան կա
 սես, ով սրբազանդ պօղոս, հերիժ
 ները՝ պալլիս որ կասեն՝ օրսնձայ
 խելքերնին կերթայ ՚ի գլխնոյն, ինչ
 պէս ժոյժ, վէ ինչպէս համբեր:
 Սէսք, անբարեսէրք: Լարեօի
 րուծին ով է կորուսեր, որ նոքա
 գտանեն պիտի, կամ քան զեղբայր
 ատեցուծէ է՛նել բարեսիրուի՛ մի
 կայ, նց մտացն կեօրէ. մատնիչք,
 յանդգունք, ամբարհաւաճք, ցանկա
 սէրք, մանաւանդ՝ քան անժասէրք.
 հէլէ պու եօք պու ազնիւ լերտէ.
 որք ունիցին զկերպարանս անպաշ
 տուծեան, և ՚ի զօրուէ անտի նր ու
 րացեալք իցեն, և խորշիջիր ՚ի նո
 ցանէ:

ցանէ։ Ով երանելի առաքեալ՝ այն
 մարդն որ անպաշտուն կերպարանօք
 կու շրջի, ու անպաշտուն զօրութեն
 ուրացեալ է, մեք ինչպէս պիտի ճա
 նաչեմք զնս. ասէ, Թէ նոց նշանն
 այս է, քանզի ինոցանէ են, որք
 մտանեն տանէ ի տուն, և գերեն ըղ
 կանայս շեղջակուտեալս մեղօք, և
 վարեալս ի պէսպէս ցանկութիս։
 ԼՅ՝ Ով եղբայր, լա՛ւ մի մտածեմք
 և տեսնեմք, Թէ ոյք են նոյնպիսի
 մարդիկքն, և կամ որ ազգի մէջ կու
 գտանին, որք մի՛շտ տնէ ի տուն
 կու շրջին, ու այնպէս կեզինմիշ
 կլան, և այն ո՞ւր և իցէ, ք՝ Թէ ի
 նոյն տան՝ կնոջ այրն անդ լիցի, և
 եթէ ոչ, հաճեթ տեյիլտիր, զերէ
 հատում, վէ միւսէլլիմտիրլէր։
 ԼՅԼ Եթէ իցեն գիտունք և փիլիսո
 փայք, զիարդ մոլորին, որք յամ
 ժամ կու կրթին, ու կու վարժին.
 ասէ յամ ժամ ուսանին, և երբեք
 ի գիտութիւն ճշմարտութե ոչ հասանին։

11. Եւ ասէ, այլ ո՞նչ յանէս եւ յամ-
 րէս՝ հակառակ կան ճշմարտուեն, մաք-
 րէք ապականեալք մտօք, անպիտանք
 ՚ի հաւատս։ 1. Եւ քանզի անմտուի
 սոցա յայտնի լինելոց է (ասէ) ամե-
 նեցուն, ո՞նչ ենոցայն իսկ եղև։
 Որքան յայտնի մարգարէութի է, որ
 ՚ի վր չե՛ք կարգաւերացս պսոցիկ՝
 ճշմարտապէս մարգարէացերես։
 Դենոցանէ են, որք մտանեն տանէ
 ՚ի տուն ասելովդ, որ է ճշմարիտ եւ
 ուղիղ մարգարէութի, որ հոգւով սրբ-
 բով էշկեարէ տեսանելով գրեցեր։
 Որ ինքեանք ես՝ լա՛ն ունկնդրուք
 եթէ կարդայցեն զսբ գիրս առա-
 քելական, որ ք, տիմ, 3. 1 հմրէն
 մինչև ՚ի 10 հմրն, կիմանան։
 Եւ ոչ խաբին այնուհետեւ բնաւ
 երբեք։ 1. Եւ ասացաք, թէ վասն
 այնորիկ կառնէք այս պսպէս, որ
 զձեր ազգն վար զարնելով առաջի
 այլոց ազգաց, զորովայնս ձեր պա-
 րարել կուցանեայք՝ հանգիստ շրջե-
 րով

լով տանէ 'ի տուն:

Եւ ուղղափառ ազգիս հայոց՝ գէշ
ասելով, զձեզ իբրու թէ, գիտուն
և իմաստուն՝ առաջի տգիտաց երե-
ւեցուցանել կամիք, որ յամ կող-
մանց՝ թէ զգեստութիւն անուշահամ
գինեօք, և թէ ընչիւք, մեծացուցա-
նել զձեզ, որ լւորէ կու ցանկայք
նստելով 'ի մէջ տան՝ ը կանայս և
ը աղջիկունս 'ի սեղան առ 'ի լեցու-
ցանել զիշկեմայէն դիւակուլ, և
այլն լուեցաք: Այ՛ն զձեզ ով մոլոր
եալք՝ հարկ և ճայիղ է կոչել տնա-
կանս քան թէ վանականս, չարս և
սուտս քան թէ հայր նքս, կարգա-
ւերս քան թէ կարգաւորս, մոլորե-
ցուցիչս քան թէ ուղղիչս, և վերջ
չապէս՝ նեռայինս քան թէ մերայ
ինս: Ի՞նչ ով միսիթարեանք, և
այլք 'ի մէջ հետեալ չիք կարգա-
ւերք և կարգազուրիք, դուք չար-
բըդ՝ յայ ոչ երկնչիք, և 'ի մարդկա-
նէ չէք ամաչեր:

Պարի՛ ձեր մխիթար յաղանդապե-
տէն ամաչեցէք, և յայլոց՝ ձեր ուր
տէի շուռած վրդաւց խօսացն հե-
տեւեցէք, և ինոցին բանիցն խպնե-
ցէք, որք են ձերայինք, և ոչ մերայ
ինք։ Օ երէ դուք զՔս՝ զառա-
քեալն՝ զմարգարէսն՝ և զսբ հայրա-
պետսն՝ թողեալ էք, ու՛ զանոնք
կու պաշտէք. պարի նց հետեւեցէք,
և զնոցին բանս բռնեցէք։

Որք, իմեջ տան պատարագելն, տը-
նէ ի տաւն շրջիլն, զհետ կանանց
նստիլն, խօսիլն, և ի միատեղ բնա-
կիլն, զսոսա բոլորովն արգելեալ
են, և այլն։

Ի վրին՝ չէ թէ ի հասարակ կանանց
նաւ յընտանեաց, ք՝ ի մօրէ և ի քե-
ռէ, որէ քոյր։ Եւրդ՝ դուք սոցա
ևս՝ տահի չէք հետեւիր,

Ուրեմն այլ իմն ուրիշ մէսեպ խու-
լանմիշ կլլաք, որ ոչ Քսի է, ոչ ա-
ռաքելոց, ոչ մարգարէից, և ոչ սբց
հայրապետաց։

Լ'պա ուրեմն՝ ոչ հայք էք, ոչ հօ-
 ումք, ոչ լաթինք և ոչ այլ ինչ.
 Իլև որ ճայիզ է զձեզ կոչել, ար-
 տաքոյ և դուռս յամենից խաչապաշ-
 տից: Լ'հա ուղղ և ծուծ կոչեցեալ
 դրքոյ մէջն՝ գրեալ է 'ի Թղթա' 815:
 Թէ Լ'ըգեւ ըհանրական ժողովն սբ՝
 բոլորովին ամենեցուն 'ի հասարակի՝
 եպիսկոպոսաց, քահանայից, սարկա-
 չադաց, և որք 'ի կղերիկոսուին են
 նու՛ իրեալք, զի մի՛ բնակեցին 'ի
 միասին ը կանանց, որք չիցէն կամ
 քոյր, կամ մայր, կամ այնպիսի ոք,
 զորմէ ոչ իցեն կարծիք ինչ չարուծ.
 ոսկ ասէ ժողովն նիկիոյ. կանոն. 7.
 Սոյնպէս՝ և 'ի ժողովն ագունիսկը-
 րանեան, կարթաքինեան, ավրեւ-
 եան, Թօրօնեան, Թուէթանու, և
 այլն, հրամայեցաւ՝ զաղախինն 'ի տո-
 նէն, ուր բնակի կղերիկոսն, 'ի
 բաց մերժել:
 Իսկ ժող՝ մօկոնդինեան, զկնի ար-
 գելելոյ զբնակուին կանանց՝ ը կը
 զերի

զերիկոսաց՝ յաւել, թէ մի լիցի
քահանային ևս զկանայս զպնոսիկ,
զոր կանոնքն թոյլատրեն, ոպ զմայր,
զքոյր, և այլն, ունիլ ՚ի միասին ՚ի
նոյն սենեկի. զի թելագրութե ստնյի
և ՚ի նս չարութի գործեալ գտանի.

կամ ևս յաղախինս նոցա.

Այս որոյ՝ գրիգոր պապն պատմէ
(ասէ) զքանս օգոստինոսի՝ որ և
ոչ չէ քեռ իւրոյ բնակիլ՝ պատշաճ
համարէր, ասելով. զի որք չէ քեռն
իմոյ են, չեն քորք իմ. ուստի ըզ-
գուշութի առն իմաստնոյ՝ մեծ իմն
պարտէ լինիլ մեզ խրատ.

Եւ հերոնիմոս ասէ. զօթեանս
քոյ կամ ամենեւին՝ կամ հազիւ եր
բէք կոխեսցեն՝ ոտք կանանց.

Ղարձեալ՝ ասէ. զամ աղախինս և ըզ
կուտանս քնի, կամ հաւասարաբար
մի՛ յիշեր, կամ հաւասարաբար սիր
եա՛. մի՛ լիցի քեզ ՚ի միասին բնակիլ
յուսացեալ յանցեալ ողջախոհութի
քո, զի ոչ կարես լինիլ սրբագոյն

քան զդաւիթ, և իմաստնագոյն՝ քան

դսաղոմոն, և այլն:

Պարծեալ՝ ի հիւանդութե քում՝
իւրաքանչիւր յեղբարցն սբց ծառայ
եսցէ քեզ. զի հօրաքոյր, և մայր,
և այլն, որոգայթիւ ծառայեն քեզ,
որոց յերեսն միշտ հայիս, և այլն:
Պարծեալ՝ ասէ սոյս հեղինակն ձեր
Թէ առաջին փորձութիւն՝ եկեղեցա-
կանացն՝ է յաճախ մատչելն առ կա-
նայս, և այլն:

Պարծեալ՝ ասէ. լ'որդ՝ զի կայ քոյ
ը կանայս, որ ի սեղանն ընդ ին
խօսակցիս:

Քանզի (ասէ) եթէ չդէմ աւան-
դութեան հաւատոյ՝ ը կանայս բնա
կիւ ջանասցիս, դիշատեսցեն զքեզ
հոնապաղօր, բնակեալքն ի քաղա-
քի, դեղջուկք յագարակի, և այլն
տեսէք ի թղթահարն ուղղ և ծուծ
կոչեցելոյն, 817:

Եւ զարծեալ՝ ասէ. հաւատոն ինձ,
ոչ կարէ ը այ բոլոր սրտիւ բնա-

կիւ, որ կանանց մերձենալով բերկ
րի, և այլք բազումք գոն. սակայն՝
որ զսակաւն լսէ, նաև զբազումս
լսէ: Լ'ըդ՝ ահա այս վարդապետներ
ըրս՝ ձեր ոք տէի ընդունած մար
դիքներն են, և ոչ մերն. պարի 'ի
սոցանէ ամաչեցէք:

Լաւ եթէ ասիցէք առ մեզ, թէ
մեք ոչ եմք լաթիւք, նաև ոչ եննո
քա մեր վարդապետք, խիստ բարի.
ձեր աղանդապետին ինչ պիտի ա
սէք. 'ինմանէ ամաչեցէք, և 'իծոյն
մոլորելոյն խպնեցէք, և ունկնդիր
լերուք:

Օ, ի ասէ այն միսթարն՝ 'ի մեկնու
թեան մատթ՝ 'ի թղթա՝ 940: Թէ
Յայնմանէ բանէ տն՝ զոր ասաց մագ
թաղենացւոյն, (մի մերձենար յիս)
զբարոյական խբատ ինչ կարեն առ
նուլ, ամ բարեպաշտ հաւատացեալք,
և մանաւանդ եկեղեցականք, զի լ
կնոջ՝ որքան և իցէ ջերմեռանդ՝
մինչ իցեն 'ի յառանձին տեղւոյ՝ ոչ

Խօսակցիցին ընտանեկցաբար, և ոչ
 Թող տայցեն համբուրել զձեռն,
 և կամ մասնակցիլ ըղձունակաբար,
 Թէ և ի զձն այն իցէ հոգևոր. այլ
 կամ ոչ երբէք առանձին լինիլ ընդ
 կնոջ, և կամ եթէ յանկարծ՝ և ահա
 մայ գտանիցին, իբրև ը օտարականի
 վարել ը նմա, և օտարակաց լինիլ՝ ող
 քան իցէ կարելի:

Բայց՝ Թէ ոչ իցեն ՚ի յառանձինն
 տեղւոյ, այլ ՚ի մէջ բաղմութեան,
 յայնժամ Թող տայցեն, պատճառաւ
 հոգևոր օգտից՝ համբուրել զձեռն,
 և խօսակցիլ ը նմա, զերաց հոգևո
 րաց, ՚ի շինութի ըսողաց:

Լ՛ըդ՝ Վսի մն մերոյ՝ սրբոց առա
 քելոց՝ հայրապետաց՝ և ժողովոց՝
 չէք հետևիր, և չէք հնազանդիր,
 պարի հեղինակին և ուսուցչին ձե
 րոյ հետևեցէք, և հնազանդեցէք՝
 որ կասէ, ՚ի կանանց ՚ի զատ կացէք,
 և կանանց հետ մի՛ խօսակցիք. էյ
 ուրեմն դուք՝ նորա ևս չէք հնա
 զան

զանդք, զէրէ՝ մեծամեծ սբքն՝ փախ
 չելով ՚ի կանանց՝ փրկուեցան,
 Լճ դարձեալ ասէ, և որքան առա
 օացեալս՝ ասէ սբն եպիփան, Թէ
 քսն տրն մեր՝ ոպ զի տայցէր մեզ
 օրինակ, մաքուր և կատարեալ ողջա
 խոհուԹէ, ոչԹոյլ ետ մագԹաղե
 նացւոյն, ի որում կին՝ միայնակ ին
 քեան միայնոյ մերձենալ։

Իսկ զինի սակաւուց՝ առաջի այլոց
 կանանց՝ զնոյն Թոյլ ետ, կանու
 զոտն, և երկիրպագանել նմա։

Լճդ՝ յայսմիկ օրինակի տն մերոյ
 քսն՝ հետեւեցան (ասէ) ամբրոսիոս,
 օգոստինոս, մարդինոս, սբն յօհան
 ոսկեբերան, և պրօմէ, և այլք բա
 զումք, որք ոչ երբէք կամեցան խօ
 սակցիլ թէ կնոջ ումեք, եթէ ոչ յայն
 Ժամ յորԺամ իցէին ՚ի մէջ բազմաց։

Լճդ՝ լաւ ՚ի միտ առէք, զոր ինչ
 ասաց միԹար վարԺապետն ձեր։

Սբն հօրն դանիէլի՝ եհարց ոմն բան
 փրկուԹէ, և նա՝ ասաց, մի՛ միԹեո

զձեռն ը կնոջ՝ ՚ի պնակ կերակրոյ,
մի տեսցես, և մի խօսեսցիս, թէ և
մայր քո իցէ:

Աքն յօհան մեծ անապատականն, ի
ամ կեցեալ յանապատի, հարիւրապե
տի միոյ կին՝ կամեցաւ տեսանել ըզ
նա, և նա ատաց, զկնի մահո՛ւնս՝ յե
րողի քեզ երեւցայց, և եղև այնպս.
և այլք բազումք գոն ՚ի դիրս Ծբս,
սակայն չգրեցաք, ձանձրութիւն չք
լինի տէր:

Նաև այս չիքքս բարբանջեն, թէ
հայոց կարգաւորքն՝ ո՛չ կարեն ար
ձակել զզշտացեալ մեղաւորն, և
զայս ասեն, վս ո՛չ հնազանդելոյն վե
րատեսչին յիդալիայու:

Ո՛վ խելադարք և ուշաթափք, վասն
էր այսպէս վայրաբար և զուր կու
բարուրէք ՚ի վն ուղղափառ ազգին
հայոց, որք և դուք չարքդ և անա
մաչքդ՝ ՚ի հայոց կարգաւորաց էք
առեալ զկարգն ձեր:

Նաև նոցին ձեռքն էք միրտեց
եալք,

Եալք, և դրոշմեալք, և նոցին ձեռք
 կու լինի սլսակն ձեր, և ամ ինչ
 լ'ըդ' և մեք ձեզ ասեմք, եթէ ոչ
 կարեն արձակել, ուն և դուք բար-
 բանջէք, ըստ խորժակացդ ձերոց, ա-
 պա՛ գիտրդ կարեն պատարագել,
 մկրտել, դրոշմել, և պսակել:
 Մի՛ թէ արձակելն, մեծ իցէ քան
 զպատարագելն, մկրտելն, դրոշմելն
 և մանաւանդ՝ պսակելն, որ երկուքն
 մի՛ կառնէ. որև գործս այս՝ գործ
 ան է:

Եւ եթէ զայսոսիկ կարող են առնել,
 ապա՛ և զարձակելն ևս առաւել և
 կարի՛ դիւրութեամբ և խօլայութեամբ կարեն
 խսկ, 'Եւ և' նոյնք կարգադուրկքն՝
 և ուրացողքն՝ օբյ եկեղեցւոյ, ա-
 սեն թէ 'ի հարկաւոր ժամանակի՛
 սարկաւազն՝ դպիրն՝ պրն և կինն՝
 հաւատացեալն՝ և անհաւատն՝ կարեն
 մկրտել զերախայն. տես յուղղ և
 ծուծ գրգռ ի թղթահամարն 57:
 Եւ 'ի մեկնութե չորից աւետարան

Զացն պատրի յակոբին՝ ՚ի Թղթաշա
 մարն 304. և այլքն սոցին նման ասեն.
 Լ՛րդ՝ եթէ հասարակ մարդ-իկք կամ
 կանայք, և անհաւատք, կարօղ են
 զմկրտուիս առնել, ապա և կարօղ
 լիցին պատարագս մատուցանել, և
 պսակել, և զայլ խորհուրդս եկեղե-
 ցւոյ կատարել:

Օ ի ռա՛ պատարագն խորհուրդ ե-
 կեղեցւոյ է, նոյնպէս և մկրտուիս,
 և այլն:

Ո՛չ թէ միայն սարկաւազաց զպատա-
 րագ մատուցանելն արդիւնցին նք
 հարքն նիկիոյ ժողովոյն, այլ և զմեր
 ձենալն ՚ի մարմին և յարիւն տն մե-
 րոյ: Լ՛րդ՝ եթէ սարկաւազաց պատ-
 ուիւրեցին չմերձենալ ՚ի խորհուրդն
 ուր մնաց թէ՛ արանց կամ կանանց
 Թոյլ տայցէին. մանաւանդ անհաւա-
 տից, որք ՚ի հարկաւոր ժամանակի
 մկրտուիս առնիցէին. որք մի և նոյն
 խորհուրդք են կարգեալք ՚ի Քսէ
 տնէ մերմէ, վն քաւուէ մեղաց:

Ըր և ալպերուն ասէ, Թէ մկրուին՝
 դուռն և հիմն է ամ խորհրդոց:
 Օ որ օրինակ՝ յորժամ բանալի իմն
 գնձրնի միոյ՝ այսինքն խաղնէի, տայ
 ցես ումեք հաւատարիմ կարծելով,
 յայտ է Թէ և զգանձն՝ նմա հաւատա
 ցեր. սոյնպէս և զմկրտուին՝ որ դու
 ռնն է ասացաւ այլոց խորհրդոց, ան
 հաւատից Թոյլ ետուր առնել. ապա
 և զայլ խորհուրդսն կատարեսցեն
 ք՝ զպատարագն և զպսակն, զորս քն՝
 միայն առաքելոց, և ուղղափառ քա
 հանայից հրամայեաց ասելով, Թէ
 գնացէք այսուհետեւ, աշակերտեցէք
 զամ հեթանոսս, մկրտեցէք զնս, յա
 նուն հօր և որդւոյ և հոգւոյն սբյ
 մով՝ 28, 19: և զուկ՝ 22, 19 ա
 սէ, Թէ զայս արարէք առ իմոյ յի
 շատակի:

Տեսեր, զի զմկրտուին և զպատա
 րագ մատուցանելն՝ ոչ այլոյ ումեք
 հրամայեաց, բաց ՚ի յառաքելոց, և
 նոցին փոխանորդաց՝ քահանայից

ուղղափառաց, դուք զիմորդ քայքայ
էք զսահմանադրութիս Վնի, սնտոի
և պառանկան պատճառք, ով թըշ
ոճաոք:

Պարծեալ հարցանեմ ձեզ ողորմե-
լիք: Երախայն յորոյ անուն պարտի
մկրտիլ: յայտ է թէ յանուն ամենա
սուրբ երրորդութեն:

Եւ պա որ ոչ հաճատայ զերրորդու-
թիւնն մբ, մանաճանդ՝ և որ հայ-
հոյութի համարի խոստովանիլ զեր-
րորդութիւնն, զիմորդ կարէ զայլս
մկրտել յանուն երրորդութե:

Ի՞նչ որ ինքն իսկ անհաճատ է, զի-
մորդ կարէ զայլս հաճատացեալս առ
նել: Ո՛հ մեծի յիմարութեա, Յիրա
նի՛ են բանք ձեր իմաստունի դիճա-
կան, և վարդապետութիւն մոլար:

Եւ հաճասիկ վերջին օծումն՝ որ է յե-
տինն խորհրդոց, քահանայից միայն
կատարել հրամայէ անձուռնի անձա-
բանն ձեթ, ուղղեւծուծ 'ի թղթհա'
320. մի՛ թէ վերջին օծումն մեծ

խորհուրդ է քան զմկտուին, որ ըզ
մկտուին թոյլ տայք անհաւատին,
առնել, և զվերջին օծումն քահա
նային միայն: Այն կուրուէ ձերոյ
որք թողեալ զպատուիրանս Քսի,
գնայք զհետ դիւալլուկ արանց, որք
ոչ գիտեն զինչ խօսին:

Եւ եթէ ըդէմ այս յայտնի ճշմար
տութեանս բարբանջիցէք թէ ոչ
կարեն. և մէք ճշմարտութեան հե
տեօղքս՝ պատասխանեմք առ ձեզ,
թէ ուրեմն և դուք՝ ըստ բանի ձե
րում՝ ոչ էք մկրտեալք, ոչ էք դը
րոշմեալք, ոչ էք ըօրինի պսակեց
եալք, և տակաւին ՚ի մէջ սկզբնա
կան մեղաց էք, և թարց փրկուէ:
Նաե՛ էք անհաւատք, և հեթանոսք:
Օ էրէ՛ մկրտուին՝ յանուն ամենա
սուրբ երրորդուն կու լինի. եյ՛ ը
ձեր խնական կարծեացդ՝ չէք մկր
տեալք, և չէք հաւատացեալք, զէրէ՛
արձակումն տալոյ կարող չիլինօղքն՝
սոցա ևս կարողք չեն:

'Եւ չեն կարեր առնել զսոսա :
 Եւ թէ այսպէս իցէ, դուք ոչ
 էք մկրտեալք, ոչ էք պսակեցեալք
 քօրինի, և քանձադիր հրամանի :
 Եւ պառուրեմն՝ դուք էք պոռնիկ, և
 որդիքն ձեր պոռնկորդիք, և տա-
 կաւ ին ՚իմէջ սկզբնական մեղաց էք,
 որ քաւ լիցի հետեւողացս ճշմարտու-
 թեան, զայս այսպիս խորհիլ, և կամ
 այսպիս ՚ի միտ ածել :

Եւ որդիքի դուք՝ ուրացողք սրբոյ
 եկեղեցւոյն մերոյ՝ ասէք, թէ
 քահանայքն հայոց և եպիսկոպոսք՝
 և այլն, ոչ կարեն զզոջացեալ մեղա-
 ճորն արձակել :

Եւ մեք հարցանեմք առ խակամիտ
 սրդ, թէ կարգաւորքն հայոց կարեն
 մկրտել, դրոշմել, պատարագել, և
 պսակել :

Պատասխանելոց էք, թէ այո՛, կամ
 ոչ : Եւ թէ ասիցէք, թէ այո կարեն
 առնել զվերոգորեալն, և կատարել,
 բայց զարձակումն տալն՝ ոչ կարեն :

Սատասխանեմք, եթէ կարեն մեր-
տել, դրոշմել, պատարագել, և զամ
խորհուրդս եկեղեցւոյ կատարել,
զեւրդ ոչ կարեն զարձակումն տալ:
Այժմէ զարձակումն տալն՝ մեծ իցէ
քան զպատարագելն, և քան զմկրտելն
և զայլս ևս:

Ի՞նչ էթէ ոչ ունին զկարգ քահա-
նայութեան, մինչ ՚ի մէնջ ոմանք ՚ի
ձեզ գան, և միաբանին իձեզ, վս-
էր ոչ տայք նց վերստին զկարգն
քահանայական:

Եւ զարձեալ էթէ չունին զկարգն
քահանայական, վս էր զմկրտեալն ՚ի նոցա
նէ՝ վերստին ոչ մկրտեք, կամ զպը
սակեալն՝ ոչ պսակէք:

Ի՜հա իբրև զարեգակն յայտնեցաւ
թէ ունին զկարգ քահանայութե, և
եթէ ունին, ուրեմն՝ նաև ունին
կարի՝ քաջ կորովութիւն, զիշխանութիւն
գերալրանիս, կապելոյ և արձակելոյ
որպէս ասացաք:

Օ էրէ եպիսկոպոսքն մեր՝ մինչ

ձեռնադրեն զնն, տան նց զիշա
նութիւնս մկրտելոյ, դրոշմելոյ, պը
սակելոյ, պատարագելոյ, և զ զղջաց
եալսն արձակելոյ:

Քանզի գիտելի՛ է, որ Արքազան
Քահանայապետն մեր, նաև եպիս-
կոպոսք, վարդապետք, և քահանայք
ոչ են սրսկմամբ մկրտեալ, այլ՝ ըն-
կզմամբ երիցս անդամ, ըստ քսա-
դիր, և առաքելաւանդ կանոնի, և
հրամանի:

Այլև ունին զիշխանութի կապելոյ և
արձակելոյ:

Դարձեալ հարցանեմք առ ձեզ,
դուք ուստի առեալ էք զկարգն ձեր,
և կարգն այն՝ մի՛ թէ է՝ կարգ:

Արդ՝ Արքազան վեհն մեր, յոր-
ժամ եպիսկոպոս պիտի ձեռնադրե-
նէ, ասէ նոյն ձեռնադրելոյն, թէ՛
դու՝ որ զայս եպիսկոպոսական իշխա-
նութիւնս կոմիս առնուլ յինէն,
որ այս իշխանութիւն կարողանալոց ես
ձեռնադրել զքահանայս, զսարկաւա-

գունս, զդպիրս, և զայլս ևս:
 Լ'ըդ՝ եթէ զհաւատս հայոց Թող-
 եալ՝ երթիցես առ այլակրօնս, և այ-
 լազդս. և կամ զկանօնս և զաւան-
 դութիւնս և զպատուէրս մօրս մե-
 րոյ սրբոյ եկեղեցւոյն ոչ պահիցես,
 և ոչ հետեւիցիս նմա, և կամ սակս
 փարայի, և կամ վս խաթեր՝ զհերե-
 տիկոսսն կամ զհերձո՛ւածօղսն, քա-
 հանայ, սարկաւագ, և դպիր, ձեռնա-
 դրիցես, և կամ զսբ հաւատն քո
 Թողուցուս, (ոնց՝ ՚ի վերոյ ասացաք)
 ՚ի կարգէդ լուծեալ լիցիս:
 Եւ նա բազում երգամամբ՝ հաւա-
 տացուցանէ զվեհն իւր, քի՛ զկաթո-
 ղիկոսն, ասելովն իւր, Թէ յայդցա-
 նէ զմին՝ եթէ առնիցեմ, զորս տրդ-
 իմ հրամայեցեր և պատուիրեցեր,
 ՚ի կարգէս լուծեալ լինիցիմ, և ՚ի
 ներքոյ առաքելականի, ևս քց հայրա-
 պետաց նզովիցն, և բանադրանացն
 անկեալ լինիցիմ:
 Եւ Եւսեբիոս հոգւով և մարմնով կապեալ
 լինի

լինիցիմ, և ՚ի դասս ուրացողաց՝ հան-
դերձ կոպանօք և նզովիւք՝ առ դա-
սեալ լինիցիմ. և այլովք բազմօք հիւ
զարհուր, և սարսափելի երդմամբն
իւրով, ՚ի մէջ այնքան բազմուհին՝ հա-
ւատարմացուցանելով զինքն՝ այսու-
պայմանօքս՝ զեպիսկոպոսական կար-
գըն իւր՝ առնու:

Ի աւ ՚ի միտ առէք: Եւ որդ ահա մեք
հարցանեմք պո մոլորեալսդ, թե
ուստի առիք դուք զկարգն ձեր մի
թե զսք եկեղեցին հայոց ուրացո-
ղաց թե ոչ, յայտե թե ՚ի յուրա-
ցողաց:

Եւ որդ՝ ոմ կարե տալ զկարգ, կող-
եալն, նզովեալն, և ուրացեալն, ը-
իւրն բանի և պայմանի, քի՛ իւր խո-
սացն և խաւ լին կէօրե:

Ուրեմն՝ յայտ եղև ահա, որ դուք
ոչ եթե միայն կապելոյ չունիք իշ-
խանաւի, այլև բնաւ երբեք զկարգ
ոչ ունիք:

Եւ որդ՝ ուր մնայ իշխանուհին, կողե-
լ:

լըն, և արձակելն:

Եւ դարձեալ այս խելագար կար-
գազուրիքս՝ ՚ի զուր կու զօղանջեն
Թէ լուսաւորիչն մեր՝ իբրու Թէ ՚ի
սեղբեսորոսէ առեալ է զքահանայ,
այետական կարգն:

Ս Եւ հայոց քահանայապետքն պար-
տին ասեն, առ նոյն եկեղեցւոյն
հետեիլ, և ՚իներբոյ նորին յաջոր-
դացն կալ և մնալ:

Եւ մեք ասեմք առ այս, Թէ սքն
գրիգոր լուսաւորիչն մեր՝ ՚ի շէնոն
դիոսէ կեսարու հայրապետէն է առ-
եալ՝ զՔահանայապետական կարգն,
և նոյն ղեռնդէսն՝ յաշակերտացն
Թադէոսի առաքելոյն առեալ էր,
զքահանայապետական կարգն իւր:
Որպս սք առաքեալն Թադէոս՝ զադ-
դէ ձեռնադրեաց, և ադդէ՝ զԹէո-
փիլոս, և այսպէս կարգաւ՝ եկն մին
չե առ ղեռնդէս, և լուսաւորիչն
մեր՝ ՚ինմանէ արնելով զկարգն իւր
քահանայապետական, ՚ի Թադէոսէ

առաքելոյն առեալ լինի, որ և է

ըստուգիւն այնպէս:

Այ միտմարեան մատմէոսն, ի պատ
մութեան իւրում ի թղթա՝ 199, և

ի գլխն 24, ասէ:

Եւ պա հրաւիրեալ ժողովեցան բա

զում եպիսկոպոսք, ի քաղաքն կե

սարիայ, ձեռնադրել զսքն գրիգոր

և աւետիքն սքլ՝ եդին ի վր ի

ձեռս, ժողովք Եպիսկոպոսաց, ո

րոց գլխաւորն էր սքն ղեռնդէս,

և ետուն նմա Քահանայապետուի,

ի վր մեծին հայաստանեայց աշխար

հին, մեծաւ հանդիսիւ. և այլն:

Եւ ըրդ՝ տեսիք արդեօք, ով եղ

բարք սիրելիք, մի թէ լուսաւորին

մեր՝ ի սեղբեսորոսէ առեալ է զքա

հանայապետական սք կարգն, ոչ. այլ

ի ժողովոյ եպիսկոպոսաց, որոց գլ

խաւորն էր սքն ղեռնդիոս:

Եւ այս՝ ը վկայուե ձեր հայր մատ

մէոսին. որ եթէ ի Քսէ, և յա

ռաքելոց բերեաք զայս վկայութիս,

ոչ հաւատայիք նոյն լաբին գիտեմք,
որ սոցա առաւել հաւատայք, քան
թէ նոցա: Սոյն բաւական համա-
րեցաք, այսոքիւք վկայութեան՝ հայր
մատթեոսին՝ վերջացուցանել:

Եւ եթէ իմերոց հայրապետաց և
վարդապետաց՝ կամեաք բերել ըզ-
վկայութի, կարի երկարեր. և վս այն
ընթերցողաց ձանձրութիւն չի լինի
տեյի զանց առինք:

Օ երէ՛ եթէ գրեաք պիլէ, պարապ
և իջուր տեղն պիտի աշխատենք:

Օ երէ՛ դուք զեսոսս սբց հայրապե-
տացն մերոց և վարդապետաց՝ չէք
մտիկ աներ, վս այնորիկ՝ իձեր ըն-
դունած մարդոցմէն գրեցանք:

Եւ այս՝ աշխարհաբառ, և առանց
արհեստի: Եւ դարձեալ յայտ
լեցի սիրելեացդ մերոց, որ ամ է
պիսկոպոս՝ իւրոյ վիճակին իշխել
կարող է մի միայն, և ոչ այլոց վիճա-
կացն, զէրէ իսբց հարց՝ այնպէս
կանոնեցեալ է:

Լ՛ԵՂ՝ գրեալ է ՚ի գիրս Ժողովոց,
որ պատմայ եղեալ է ՚ի հռոմ, գործ
ասան և վեցերորդ :

Խսկ եպիսկոպոսք աշխարհաց՝ մի՛
իշխեսցեն ՚ի վճ եկեղեցւոյ, որք
են արտաքոյ սահմանաց իւրեանց.
Ե մի՛ վրդովեսցեն զեկեղեցիսն մյ,
ը հրամանի կանոնաց :

Լ՛ղեքսանդրիայու եպիսկոպոսն՝ զե
գիպտոսն միայն կառավարեսցէ. և
Լ՛րեւելից եպիսկոպոսքն՝ միայն զա
րեւելս առաջնորդեսցեն. և ը նիկի
այու կանոնաց՝ Լ՛ճագուլին Լ՛նտի
ոքայ եկեղեցւոյն՝ անշարժ մնասցէ
և Լ՛սիական աշխարհի եպիսկոպոսքն
զասիական աշխարհն միայն կառավա
րեսցեն և Պոնտոսի եպիսկոպոսքն՝
միայն զպոնտոսն. և Թրակիայու ե
պիսկոպոսքն՝ միայն զԹրակիայն տի
րապետեսցեն. և այլ եպիսկոպոսքն՝
մի երբեք վ՛ն ձեռնադրուէ, կամ
վ՛ն այլ ինչ եկեղեցական բանից, ար
տաքոյ աշխարհին իւրեանց ելցեն :

Լ՛րդ՝ պահեալ զայս կանօնս՝ վն կա
 ռավարութեան, ապա յայտ է, որ
 իւրաքանչիւր կողմանց բանքն՝ կա
 ռավարեացին՝ ի ժողովոցն նոյն կող
 մանց, ըստ սահմանացն նիկիայու:

Խսկ ՚ի մէջ բարբարոս ազգաց եղօղ
 եկեղեցիքն ան, ղեկավարեացին ըստ
 սովորութեցն հարց իւրեանց:

Լ՛հա՛ տեսէք ով եղբարք, որ ան
 եպիսկոպոս Լառաշնորդ՝ այլոց չե
 պիտի իշխէ, ժողովքներուն խավ
 լին կէօրէ. սալթ ՚ի վր իւր վիճա
 կին պիտի կշխէ. թէ որ կամենայ
 իշխել, ով ոք իցէ, նզովեալ ու բա
 նադրեալ է: Լ՛ը կլէմենտալ կու վը
 կայէ այսպէս, ՚ի պատմական հատո
 ըին իւրոյ, որ բոլորն հայեվար է, ՚ի
 471 Թղթա՛ մինչև ՚ի 478 Թղթհմրն
 կարդացէք և տեսէք մի ըմբիօղէ, և
 ՚ի մի՛տ առէք լաւ մի:

Լ՛րդ՝ եկեսցուք ՚ի բնաբանս մեր,
 որ վն սբյ եկեղեցւոյն էր բան. ղե
 ահա Քս ան մեր՝ յայտնի օրինա

կօք՝ զմբ եկեղեցին մեզ ծանոյց ա-
սելովն. Ես եմ որդն ճշմարիտ, և
հայր իմ մշակ է.

Ես եմ որդն՝ և դուք ուռ. որ հաս-
տատեալ է յիս, և ես ՚ինա. նա բե-
րէ զպտուղ յոյժ, զի առանց իմ՝
ոչ ինչ կարէք առնել:

Ե՛հա որթն՝ Քն է, ուռք փոքրն
են, պտուղն՝ ուղղահաւատ հաւա-
տացեալքն են. Դ և է գլխոյ բոլորն
՚ի վր եկեղեցւոյ կու խօսի, չի գը-
րեցինք՝ որ ձանձրուի չըլլայ ընթեր-
ցողաց. Եւ դարձեալ մօիթար ու
բաստացին՝ ՚ի մեկ՝ մատ՝ ՚ի թղթա՝.

206. գրէ այսպէս:

Եւ դ՝ ո՞նչ ՚ի միջոյ բաղմուէց՝ ոմանք
ընտրին իշխանք և առաջակայք, նմա
նապէս՝ ՚ի միջոյ բաղմուէց աշակեր-
տացն Քնի՝ ընտրեցան սոբին, ո՞նչ
երկոտասան իշխանք ՚ի մէջ եկեղեցւոյ.
Եւ անո՛ւամբ առաքելուէ՝ ոչ միայն
տրեցաւ նոց այս, զի իցեն առաքեց
եալք ՚ի Քնէ.

Լ՝ԱԼ՝ նաեւ զայս. զի իցին նախորդք
 եւ նախկինք, ՚ի մէջ եկեղեցւոյն քնի,
 ՚ի վեր քան զորս՝ ոչ ոք այլ հփի
 անուն արժանապատուութե կարիցե
 գող. զի բնաւքն իցեն ստորե այնո
 ընկանունն. Ուստի՝ 1 կորն՝ 12 գլխ
 28 հմրն՝ ասէ առաքեալն.

Եւ զորս եղ ամ յեկեղեցւոյ, այս
 են. նախ զառաքեալս, երկրորդ
 զմարգարէս, և այլն.

Երրմէ իմանամք, թէ սոքա են իշ
 խանք երկոտասանք, կացուցեալք ՚ի
 վր ամ երկրի. ըսորում ասէ սաղ-
 մոսն. կացուցես զնս իշխանս ը ամ
 երկիր. և յիշեցի անուն քո, ընդ
 ամ ազգս ազգաց, քն քն կացուցե
 զառաքեալս իւր իշխանս, ՚ի վր ամ
 երկրի. և անոնցմով յիշեցի անունն
 Քնի, յամ ազգս.

Կացուցան նաեւ՝ ուն զհիմունս եկե
 ղեցւոյ, ՚ի վր որոց շինեցաւ կա-
 թուղիկէ եկեղեցին, ը առաքելոյն
 Պողոսի. եփես՝ 2. 20.

Հինեալք ՚ի վր հիման՝ առաքելոց
 և մարգարէից, որոյ է գլխ անկեան
 Քս (Յս, ք) վէմն, որ ՚ի յանկեան
 դնի. որով նաե այլք քարինք հի-
 մանց՝ կապին և միաւորին, է ինքն
 Քս. և հասարակ քարինքն, որք ու
 զհիմունս՝ ՚ի սկզբան որմոյն շարեց-
 եալք լինէին, յորոց յայտնապէս ե-
 րեւի, թէ երկոտասան առաքեալքն՝
 են երկոտասան պատուական քա-
 րինք, հիմանց սբյ եկեղեցւոյ.
 Եւ յերկրորդում էջի գրէ. Նոր-
 ժանապատուութի անունն առաքելու
 թեան՝ երեւի նաե յերիցս յայսցանէ.
 Նախ՝ զի առաքեալքն Քսի՝ կարէ-
 ին գրել զգիրս կանոնականս.
 Երկրորդ՝ կարէին հիմնել զեկեղե-
 ցիս, և հովուել զհոտն Քսի.
 Երրորդ՝ զի կարէին ձեռնադրել
 զեպիսկոպոսունս. և զքահանայս, և
 սահմանել զկարգաւորութի եկեղեց-
 ւոյ. և կացուցանել զարարողութի սրբ-
 քոց խորհրդոց. և ՚ի սոսին եր հա-

Հասարութիւն 'ի մէջ առաքելոց, զի
ամբն ունեցան զայսոսիկ իշխանու
թիւնս :

Մինչև ցատտ ճշմարտանքս խօսեցաւ,
բայց՝ 'ի յայլ տեղիս տգիտաբար մո
լորի: Տեսէք սիրելիք և 'ի միտ ա
ռէք, զերէ միսիծար սեբաստացին
վկայեաց և ասաց, թէ և 'ի միջոյ բազ
մութեանց աշակերտացն 'Քաթ' ընտ
րեցան նք, ոնք երկոտասան իշխանք
'ի մէջ եկեղեցւոյ:

Ուրեմն՝ և ոչ թէ միայն սրբազանն
Պետրոս, այլ ամենեքեան ընտրեցան
հովիւն և պետ 'ի մէջ եկեղեցւոյ:
Դարձեալ ասաց, զի սոքա եղեն նա
խորդք, և նախկինք, 'ի մէջ եկեղեց
ւոյ: Տեսէք սիրելիք, զի ամբն
են առաջինք և գլուխք ը հանուր
եկեղեցւոյ, և ոչ թէ միայն պետրոս:
Եւ ոմանք տգետք 'ի գիտուեց' ա
սեն, թէ ը հանուր եկեղեցւոյ գլ
լուխ՝ միայն պետրոս է, և նորին յա
ջորդն. որ է սուտ:

Քանզի՝ ասաց սբն Պօղոս, ՚ի 12.

28. յառաջ՝ կորն՝:

Եւ զորս եղ լ՝Ծ յեկեղեցւոյ, այս
են. Նախ զառաքեալս:

Տեսեր զինչ ասէ. Նախ զառաք-
եալս՝ և ոչ թէ նախ զառաքեալն:

Որ ՚ի վճ սորա՝ ասէ մխիթար սե-
բաստացին. զոր ՚ի վերոյ թղթահա-
մարովն դրեցաք:

Յորմէ իմանամք ասէ, թէ սորա են
իշխանք երկոտասանք, կացուցեալք
՚ի վճ ամ երկիր:

Որ և վկայութի բերէ ՚ի մարգարէէն
Ղաւթայ. կացուցես զնս իշխանս
ք ամ երկիր, և այլն:

Տեսէք սիրելիք, թէ սորա են իշ-
խանք կացուցեալք յամ երկիր. և
ոչ միայն սբն պետրոս:

Ո՛վ ընթերցող՝ չէ թէ ես ասեմ,
այլ սեբաստացի մխիթարն:

Եւ դարձեալ ասէ. Նաև կացու-
ցան հիմունք եկեղեցւոյ, որոց վճ
շինեցաւ կաթուղիկէ եկեղեցին:

Եւ վկայուի բերէ յառաքելոյն պօ
ղոսէ, շինեալք ՚ի վր Տիման առաքե
լոց և մարգարէից, և այլն, զոր ՚ի
վերոյ գրեցաք:

Ո՛վ եղբայր՝ տես զինչ ասէ, եկե
ղեցւոյ Տիմն՝ ք թէմէն՝ եղան առա
քեալքն, և ոչ թէ միայն սքն պետ
րոս. զի կացուցան ասէ Տիմուէք ե
կեղեցւոյ, և ոչ ասէ կացուցաւ:

Եւ դարձեալ ասաց, թէ վէմն որ
՚ի յանկեան դնի, որով նաեւ այլք
քարինք Տիմանց՝ կապին և միաւորին.
որոյ ասէ վէմն է ինքն Վն. և վը
կայուի բերէ յառաքելոյն, թէ որոյ
է գլուխ անկեանն Վն Յն.

Եւ դարձեալ ասաց, թէ հասարակ
քարինքն՝ որք ՚ի յըսկզբան Տիմանց
շարեցեալք են, են առաքեալքն:
Տեսեք սիրելիք, յայտնի և յայտնա
պէս երևի, թէ երկոտասան առա
քեալքն են երկոտասան քարինք հի
ման սքյ եկեղեցւոյ. և ոչ թէ մի
այն սքն պետրոս, ը վկայուի միւի

Թարայ սեբաստացւոյն: Եւ գար
ձեալ ասաց.

Քանզի առաքեալքն Քաթի՝ կարէին
դրել զգիրս կանոնականս. կարէին
հիմեւ զեկեղեցիս. կարէին հով-
ոհել զհօտն Քաթի. կարէին ձեռնա-
դրել զեպիսկոպոսոսունս և զքահա-
նայս. և սահմանել զկարգաւորութիս
եկեղեցւոյ. և կացուցանել զարարո
ղութիս սբօց խորհրդոց:

Տեսեք սիրելիք, զի հոգւոյ աջօք են
կուրացեալք, ախտարմայքն մերս:
Որովհետեւ ամենեքեան զայս իշխա-
նութիւնքս ունէին, և կարէին առ-
նել զայսոօրիկ. ապա այլ ինչ էվել
իշխանութի ունէր սբն պետրոս, զոր
միւսքն չունէին:

Սոր օրինակ եթէ ադամ և եայ ոչ
լինէին պատճառ ծննդեան մերոյ,
ուստի լինէաք մեք, որ այժմ աշխարհ
եկեալ եմք:

Քանզի՝ սկիզբն սերեցման մերոյ՝
ունիմք ՚ի սոցանէ, որ ամենեցունցդ

յայտ իսկ է։ Այսպէս՝ եթէ Քրիստոս
եթէ առաքեալքն ոչ լինէինք, մեք
քրիստոնեայ ոչ լինէաք այժմ։

Այս զի նոքա ծնան զմեզ հաւատով
և մեք նոցին միջնորդուք և սբյ ա-
ւաղանին, ի յեկեղեցւոյ մկրտի-
լովք ձեռամբ քահանային, անուա-
նակոչեցաք քրիստոնեայք։

Ինչպիս սրբազան կիլիկեցին՝ որ ի
յերկնային դպրատան հրահանգեալ
դրէ 1 կրն" 4 և 15. Թէպէտ և բիւր
դաստիարակս ունիցիք ի Քրիստոս, այլ
ոչ եթէ բազում հարս. զի ի Քրիստոս
Յսուս աւետարանաւն էս ծնայ զձեզ
Տեսէր արդեօք, որ առաքեալքն ծը-
նեալ են զմեզ։

Տես իմտի, որ առաքեալքն են մեր
հարք. նոքա են մարք մեր. և ոչ մեզ
միայն, այլ և յունաց, լատինացւոց,
ասորւոց, և այլոց ազգաց ծնողքն
են առաքեալքն. և ոչ թէ եկեղե-
ցին հռոմայու ծնաւ զմեզ ուն բար-
բանքն ոմանք։

Ս Ծ զի՝ ունիմք զվկայուի յառաքե-
լոյն պօղոսէ, թէ աւետարանաւն ես
ծնայ զձեզ: Բստ այսմ բանի՝ ոչ մի
այն զպօղոսն իմանալ պարտիս, այլ՝
և երկոտասանքն ծնան զմեզ:

Եթէ ոք պահիցէ զպատուիրանս
սքց առաքելոց և Քսի, նա է ճշմա-
րիտ օրդի եկեղեցւոյ, և ոչ թէ հե-
տևելով եկեղեցւոյն հռոմայու՝ լի
նի ճշմարիտ օրդի եկեղեցւոյ:

Քանզի՝ զկանոնս սքց պահելով, և
զառաքելոց պատուիրանս ըմբռնե-
լով, լինիմք օրդիք նյ ճշմարտի, և
օրդիք եկեղեցւոյ:

Սն՝ ասէ առաքելալն պօղոս առ I կր".
II. I. Թէ նմանօղք ինձ եղերուք,
ոպ և ես քօի. գովեմ զձեզ, զի զամ
ինչ զիմս յիշէք՝ և ոպ աւանդեցի
ձեզ, զաւանդուիս ունիցիք:

Եւ ոչ ասաց, թէ զաւանդուիս հռո-
մայ եկեղեցւոյն ունիցիք: և դար-
ձեալ՝ ոչ ասաց, թէ Քսի, և առա-
քելոց, և հայրապետաց զօրէնսն, և

և զաւանդուիսն վափօխողաց հետե
ւեցեք: Ս ի ուսուցանող է մեզ հո
գին սբ, և առաքեալքն ընտիրք, որք
լրան շնորհօք հոգւոյն ւայ, և ուսու
ցին զմեզ ճշմարիտ բանիւք:

Սայ ի վերն ասացաք, թէ ուսուցիչք
եկեղեցւոյ են Վն, և հոգին սբ:

և ոչ թէ մոլորեցուցիչն այն:

Սայ և միսիթար սեբաստացին բռնա
դատեալ ի ճշմարտութի և առեալ ի
սբց վարդապետացն այսնայս ասէ ի
մեկնութե մատ", ի թղթա" 961, ի
վժ այն բանին զոր ասէ Վն:

Ուսուցեք նոյ պահել զձմ, զոր ինչ
պատուիրեցի ձեզ. ևահաւասիկ ես
ք ձեզ եմ մինչև ի կատարած աշ
խարհի: Վսինքն ուսուցեք նոցա,
ոչ միայն զհաւատս և զբանս հաւա
տոյ, այլ նաև վարդապետեցեք ըզ
գործոց բարեաց, բանիւք, և բարի
օրինակօք. ույ և ես ուսուցի ձեզ,
ոչ միայն զբանս հաւատոյ, այլ նաև
զգործոց բարեաց միշտ վարդապե

ւ,

տեցի և զայն ոչ միայն բանիւք այլ
և գործովք. զոր նաև դուք պար-
տիք առնել. ապա թէ ոչ՝ անպտուղ
լինի քարոզութիւն ձեր. միայն աւելն.
Վնի, ուսուցէք նոց պահել՝ պարու-
նակէ յինքեան զայս՝ այնու կերպիւ
և եղանակաւ ուսուցէք, ոպ ես ձեզ
ուսուցի. քի՛նք ուս միշտ գործով
կատարեցի զայն ամ, զոր ուսուցի,
այսպիս և դուք առնել պարտիք.

Վանգի ես՝ որ միշտ ուսուցի ձեզ
բառնալ զխաչ. սիրել զնեղութիւն.
փախչիլ ՚ի փառաց և ՚ի հեշտութիւն.
զայն ամ գործով կատարեցի.

Եւ ես՝ ես որ ուսուցի ձեզ լինիլ
հեզ, և խոնարհ, և հնազանդ, նաև
զայնս գործով կատարեցի. լինելով
հնազանդ հօր՝ մահու չափ և մահու
խաչի. Ուրեմն՝ նաև դուք, որք
զայս ամ պարտիք ուսուցանել հա-
ւատացելոց, զբնաւն նաև պարտիք
գործով կատարել.

Եւ քանզի՝ առաքեալքն կարեին տա

րակուսիլ առ այս և ասել, թէ մեք
զկատարեալ գիտուի ոչ ունիմք, և
դու գնալով առ հայր՝ ոչ ես լի մեզ
զի ՚ի համայնս տարակուսուիս մեր
առ քեզ գիմելով՝ առնուցումք ըզ
լուծումն տարակուսուէ մերոյ:

Աւստի՝ որքան առ այս յարէ. և ա
հաւասիկ ես լի ձեզ եմ զամ աւու
րըս, մինչև ՚ի կատարած աշխարհի
իբրու թէ ասիցէր. թէպէտ ելա
նեմ առ հայր, սակայն՝ այսու փմիւ
ուր և գնայցէք դուք, ես լի ձեզ
եմ, առ ՚ի ուսուցանել զձեզ, և լու
ծանել զձերն տարակուսուի. առ ՚ի
օգնել ձեզ՝ ՚ի համայնս դժուարուիս
առ ՚ի զօրացուցանել զձեզ՝ ՚ի բնաւս
փորձուիս. և առ ՚ի պահել զձեզ՝ յա
մենից որոգայթից հոգւոյ և մարմնոյ
Այ՛ մի՛ երկնչիք ՚ի հալածանաց, և
մի՛ վհատիք. վարկանելով՝ թէ թո
ղեցեալ էք յինէն:

Քանզի ես համբառնալով ՚ի յեր
կինս, այնպէս կարօղ եմ ծգնել ձեզ

և ուսուցանել զձեզ, և այնու լինիլ
 միշտ ը ձեզ. ոպ և էի կարող, մինչ
 էի ը ձեզ, նախ քան զհամբառնալս
 լա՛ւ ասելովն, թէ ես ը ձեզ եմ
 զամ ա՛նուրս, մինչև ի կատարած աշ
 խարհի. ցուցանե զայս, թէ նաև ը
 յաջորդաց առաքելոցն՝ լինելոց է
 միշտ. որովհետև առաքելալքն ո՛չ է
 ին ապրելոցք, մինչև ի կատարած
 աշխարհի:

Լա՛ւ ասէ, մինչև ի կատարած աշ
 խարհի. զի ի կատարած աշխարհի՝
 գալոց է յերկնից, և յա՛նիտենակա
 նաբար ը նմա լինելոցք են առաք
 եալքն, և ամ սուրբք:

Լա՛ւ զայս՝ նաև ինքեանք առաքելքն
 գիտէին. Տո՛ն մեր այսու բանի՛ւ՝
 յայտնաբար ծանուցանե մեզ, թէ
 ամքն՝ որք երևելաբար կառավարեն
 զեկեղեցին՝ Քնի, և աշխատին յայգ
 ւոր ան, ուսուցանելով զթողովուր
 դն, եթէ հա՛ւատարմաբար և ի փա
 ուրս քնի միայն, և ի պատիւ անու՛

ան նր. և առ փրկուի հոգւոց հաւա
տացելոց աշխատիցին:

Եւ ոչ սակս ունայն փառաց. և կամ
վս յատկի օգտի իւրեանց. նոքին
միշտ ը ի նքեանց ունին զքս, յոր
մէ և միշտ լուսաւորին, զօրացուցա
նին և պահպանին:

Ս. Եւ այնպիսիքն՝ ոչ երբեք պարտին
վհատիլ, համարելով զինքեանս միայ
նակ: Բանզի՝ Քսի մինչև ի կա
տարած ծի՝ ը առաքելոց լինին՝
որքան առ այսպիսի հաւատարիմ
պաշտօնեայս, և արժանաւոր յարջոր
դւս առաքելոց վերաբերի:

Ուստի՝ որքան մեծ և ծանր իցե
գործ և պաշտօն, այնպիսեաց առա
քելաշնորհ սպասաւորացն Քսի, ոչ
երբեք պարտին երկնչիլ. զի քս որ
է ամենահզօր տր, միշտ է ը նոսա:
Եւ սակայն՝ նոքա որ միայն զանու
սպասաւորի բանին կենաց, և պաշ
տօնին քսի ունին, և գործովք իւր
եանց հեռացեալք են, ի նշանակու

Թէնէ անուանս. արդարեւ ոչ կարեն
ուենել ը ինքեանց զքս:

Քանզի տրն մեր՝ առաքելոց և հա
ւատարիմ յաջորդաց նոցին՝ խոստա
ցաւ ասելով, Թէ ը ձեզ եմ զամ
աւուրս, մինչև ՚ի կատարած աշխար
հի. և ոչ նոյ որք հակառակ վարուց
առաքելոց՝ ունին զվարս. և հանգոյն
ունայնուԹէ աշխարհիս ծառայողաց՝
վարեն զկեանս:

Տրն մեր խոստացաւ առաքելոց, նաև
զայս. և ես աղաչեցից զհայր, և այլ
մխիթարիչ տացէ ձեզ. զի ը ձեզ բը
նակեսցի ՚ի յաւիտեան:

Լճոյ՝ այս բան խոստման՝ Թէ հո
գին սբ. ը ձեզ բնակեսցի ՚ի յաւի
տեան. և այս բան խոստման՝ Թէ ես
ը ձեզ եմ զամ աւուրս, մինչև ՚ի
կատարած աշխարհի. ը ամի՝ առ մի
և նոյն գործ՝ և առ միևնոյն վախ
ճան վերաբերին:

Քանզի գործք երրորդուԹ առ ար
տաքս՝ ըստ ամի են նոյն, վս միուԹ

ձծուհ: Ուստի՝ թէ զհոգւոյն սբյ
ասիցի բնակիլ 'ի յառաքեալս 'ի յա
ւիտեան. ց' մինչև 'ի կատարած ձի:
Եւ թէ զքսէ ասիցի, միշտ լինիլ
լառաքելոց, եւն նոյն:

Բանզի՝ մինչ առ 'ի ուսուցանել, և
'ի զօրացուցանել, և 'ի պահպանել,
բնակի հոգին սբ 'ի յառաքեալս, լ
ուսուցանելն հոգւոյն սբյ զնս՝ ու
սուցանին նոքա, նաև 'ի հօրէ և
յորդւոյ: Եւ ընդ զօրացուցանելն
քսի զնս, զօրացուցանին, նաև 'ի
հօրէ և 'ի հոգւոյն սբյ:

Ընա միսիթար սեբաստացին բրու
նադատեալ 'ի ճշմարտութի խօսեցաւ
զամ, զոր ինչ մեք պիտի խօսեաք,
մեզ խօսք չի մնաց:

Բանզի ասէ, թէ կառավարիչն և
ուսուցիչն եկեղեցւոյ՝ է հոգին սբ
և քս տրն մեր:

Պահօղն՝ և պահպանօղն՝ և լուծիչն
տարակուսանաց եկեղեցւոյ, է հո
գին սբ, և տրն մեր քս:

Ս ք զի ը վերոգրեալ մեկնութե,
 քն արն մեր ոչ ասաց սբց առաքե-
 լոցն, թէ միայն ը ձեզ եմ, այլ թէ
 և ը ամ յաջորդաց ձերոց. որք եթէ
 ուղղապս հետեւիցին վարուց ձերոց.
 Արեմն՝ լուծիչն տարակուսանաց ե-
 կեղեցւոյ՝ է քն արն մեր, և ոչ վե-
 րատեսուչն հռոմայու՝ ոսյ միսթար
 պեքաստացին՝ ՚ի յոմանս տեղիս մո-
 լորեալ ծուռ կու խօսի:

Ս ի քն արն մեր՝ ոչ ասաց պետրո-
 սի միայն, թէ ես ընդ քեզ եմ. այլ
 ամենից առաքելոց համահաւասարմի
 ասաց, թէ ես ը ձեզ եմ, և ը հա-
 ճատարիմ յաջորդաց ձերոց. ուրմն
 ամ յաջորդք առաքելոց՝ ուսեալք ՚ի
 քսէ՝ ուսուցանեն, և լուծանեն ըզ
 տարակուսութիս եկեղեցւոյ. և ոչ մի-
 այն վերատեսուչն հռոմայու:

Քանզի ը վերոասացել վկայուե-
 միսթարայ, թէ քանզի քսի մինչև
 ՚ի կատարած աշխարհի ը առաքելոց
 լինիլն՝ որքան առ պսպի հաւատա-

րիմ պաշտօնեայս՝ և արժանաւոր յա

ջորդս առաքելոց վերաբերի:

Եւ ը այսմ բանի մխիթարայ՝ լի
նին քսի ը առաքելոց՝ վերաբերի
ի յաջորդս նոցին. ուրեմն՝ այլ ոչ
կարօտին վերատեսչին հռօմայո:

Սի ուսուցիչ եկեղեցւոյ, քսի,
և հոգին սբ, և սբ առաքեալքն, և
հաւատարիմ յաջորդքն նոցին:

Եւ մեք հաւատացեալքս՝ որ կա
սեմք, ը հանրական և առաքելական
եկեղեցին կու հաւատամք, պատճառն
վերոյ գրեալքն են:

Սնյորկ՝ և ասեմք, թէ այնոքիկ՝ որք
ընկալան զսբ հոգին՝ ի վերնատունն,
և լցան հոգւով սբվ. որք և քարո
ղեցին յը հանուր ոլորտս տիեզե
րաց վս մերոյ փրկութեն. որ և մեզ
ինչ օրէնք և պատուիրանք եդին նո
քա, պարտ է մեզ զայն պատուիրան
սըն ըմբռնել. և ոչ թէ հռօմայ ե
կեղեցւոյն հետեիլ:

Իսկ եթէ հաւատացեալքս՝ ինչէ

սահմանադրեալ պատու իրանքներն
 ըմբռնեմք, և պահեմք զուղղափառ
 դաճանութիս նոցին. քի՛ առաքելոց
 և երից մբ ժողովոց, յայն ժամա-
 նակն լինիմք որդիք սբայ եկեղեցւոյ.
 Ս ԶԻ՛ եթէ յաճելուցումք պէս
 պէս պատճառու, և յետագայ ներ-
 մուծեալ բանիւք, զպատճէրսն սըր
 բազանից առաքելոց, ոչ լինիմք յայն
 ժամ որդիք եկեղեցւոյ:

Եւ եթէ պահիցեմք լիովին, զոր
 ինչ սահմանեցաւ ի նոցուհց, զորս
 առին և ընկալան ի սբ վերնատանն,
 այնմիկ հնազանդելով օրինաց՝ լինիմք
 որդիք եկեղեցւոյ:

Ինչպէս որ ադամ բանական էր, և
 մեք ադամայ ծնեալք եմք, մեք ևս
 եմք բանական. ևս՝ ապիմք և եմք ա-
 ռաքելական, զի առաքելականն՝ նը-
 շանակէ զհետևօղն առաքելոց, կամ
 զնոքօք կառավարեալն:

Ուրեմն՝ և մեք երբ որ հետեւիմք
 սբց առաքելոց, և պահիցեմք զնոցին

պատուիրանսն, յայնժամ լինիմք ա
ռաքելական. և ոչ թէ հետևելով ա
ղանդապետին այնմիկ:

Օ ի նա ոչ հետևող առաքելոց է,
և ոչ հայրապետաց սբց, այլ եղծիչ
պատուիրանաց Քնի, և խանգարիչ
կանոնադրուէց առաքելոց. ոպ և
յայտ է այնոցիկ, որք լուցեալ ունին
զճրագ ուղղասիրուէ ՚ի սրտի:

Եւ որք զթիւրն սիրեն, ՚ի խաւար
ընթանան. զի մի յայտնի լիցին չարա
գործութիւնք իւրեանց, ըստն ձայ
նի: Եւ մարդարէն մօսէս գրէ յերկ
րորդ օրէնսն՝ գլխ 4: մի յաւելուք
ինչ ՚ի բանն, զոր ես պատուիրեմ
ձեզ, և մի հատանիցէք ՚ինմանէ. պա
հեսջեք զհրամանսն տնայ մերոյ,
զոր ես պատուիրեմ ձեզ:

Եւ ՚ի գիրս առաւիաց գրի. 30 գլխն
6. հմրն. Սի յաւելուք ՚ի բանս
նր, զի մի յանդիմանեօցէ, և սուտ
լինիցիս: Իբդ՝ այն աղանդապետն՝
և իւր հետևողներն՝ հին և նոր կը

տակարանին հետևող, և հաւատացող
 ջեն: Օ երէ անոնց պատուիրանացն
 ջեն հետևիր, այլ իրենց կամքը ինչ
 պէս որ կուզէ, այնպէս կրնեն: ...
 Եւ սուտ կրսեն, թէ մեք նիկիայ
 ու, վէ եփեսոսի, վէ կոստանդնու
 պօլսոյ սբ ժողովոց, կու հաւատամք
 վէ իւրեանց քաղկեդոնի ժողովոյն
 ևս ջեն հաւատար:

Իսկոնիտա՝ սբ աւետարանը՝ և այս
 ժողովքներս՝ պատուիրերեն, թէ
 լոճացմամբ, ընկղմամբ ընեն մկրտու
 թիւնը: ոպ դրբի՝ յուղղ և ծուծ
 դրբոջ, 'ի թղթա' 47. պրակ 1. ա
 նուեսս այս մկրտութի նշանակէ զլոճա
 ցումն, և զընկղմումն: և է սահման
 եալ 'ի քսէ անէ մերմէ: և 'ի յառա
 քելոցն, և 'ի յընդհանուր եկեղեց
 ւոյ 'ի կիր առեալ: ոպ մեկնէ ու
 սուցարանն ժողովոյն Թրբիտենթի
 նոյ, և այլն:

Եւ յալպերտի վեցերորդ դրբոջ՝
 Գլուխ 9. գրի այսպէս:

Սկրտուին ը օգոստինոսի է լո՛ւ
ացումն 'ի ջուր, սրբեալ բանի՛ն կե-
նաց: Տե՛ս ուրեմն՝ և բաց զաչս մը
տացդ, թէ զի՛նչ ասեն անաբանքն
ձեր, առեալ յառաքելոց:

Լո՛ւացմամբ, ընկղմամբ ասեն, պէտ-
քէ մկրտուի ընել. և ո՛չ թէ սրը
սրկմամբ, քի՛ սերիմիշ ընելով քը-
ջիկմի ջուր գլխոյն վր, որ չէ մկր-
տութիւն, ը պատուիրանին Քսի, և
ը առաքելոց և ը ձեր անաբանից:
Ուրեմն՝ հետևողքն այսնի սրբսրկ-
մամբ մկրտելոց, չեն մկրտեալք. և
թէ չեն մկրտելք՝ ապա չեն քրիստոն-
եայք: Օ ի ասէ ան մեր, եթէ ոք
ոչ ծնցի 'ի ջրոյ և 'ի հոգւոյ, ո՛չ կա-
րէ մտանել յաբքայուին այ. գուք
ինչնս չամաչելով՝ չի մկրտունած ե-
կեղեցւոյն, սբ և ը հանրական կրօնք:
Այ և եղուկ ձեզ, որք կոյրք էք
հոգւով և մարմնով:

Իբի՛նձին՝ մարմին և արիւնալ չեն ի
տար ժողովրդեան. խասը կու ցըցը
նեն,

նեն, լաքին՝ խալպը կուտան:

Ընա այսալ ը դէմ է Քնի, զէրէ
Քն ըսաց, Թէ իմ մարմինս կէրէք
Լարիւնս խմեցէք:

Իւջիւնձի՝ հայհոյուի միալ կընեն,
որ կըսեն, Թէ հոգին սբ՝ ՚ի հօրէ
և յորդւոյ կու բղխի. որ ինչպս վե
րը ըսինք, ժողովքները կընդունինք
կըսեն, ու ժողովքներուն դէմ՝
զըթ բան կեվեցընեն:

Սէրէ կոստանդնուպօլսոյ սբ ժո
ղովն՝ ասացին սբ հարքն, Թէ հոգին
սբ՝ ՚ի հօրէ միայն կու բղխի, զոր
յակոբ պատրին՝ ՚ի մեկնուի դաւա
նուծեան կոչեցեալ գրքովն՝ կու վը
կայէ ասելով, Թէ կոստանդնուպօլ՝
սբ ժողովն ասաց, հաւատամք ՚ի սբ
հոգին, ան և կենդանարարն, որ ՚ի
հօրէ ելանէ, որ ը հօր և ը որդւոյ
երկրպագելիէ:

Եւ յառաքինուից գրքի՝ 29. գլխ,
135. երեսն՝ գրէ այսպէս. Թէ հաւ
տատեցին ՚ի ժողովն կոստանդնու

պօլսոյ, հաճատամբ 'ի հոգին սբ՝ բղև
եալ 'ի հօրէ, և նզովեալ լիցի որ յա
ճեւու այլ ինչ:

Իսկ հակառակքն յաճեւին, և ասա
ցին զհոգին, և յորդուոյ բղևեալ.
ուրեմն նզովեալք են:

Եւ իւրեանց ժողովն բաղկեցոնի՝
զհոգին սբ՝ 'ի հօրէ բղևեալ ասա
ցին, վէ ըսին, թէ ով ոք այսուհե
տև՝ բան կամ խօսք եվելցնէնէ, նը
զովեալ լիցի. ոպ ասէ կլեմէսն 'ի
պատմական հատորի, որ բոլորն հայ
եվար է 'ի թղթա" 471. մինչև 477.
հմբն. Որովհետև այսպս է նէ ը
վճուոց ժողովոցն, աղանդապետն և
հետևօղքն նմա՝ զրկեալ են 'ի կար
գէ իւրեանց. եթէ աշխարհականք
են, նզովեալք են. ոպ ասէ կլեմէս
Եւ 'ի մէջ առաջին սբ ժողովոյն ե
փեսոսի՝ Եօթներորդ գործոյն՝ եդ
եալ է կանոնս:

Սոյնպս՝ և եթէ քանիմի մարդիկք՝
ղայս սբ ժողովոյս գործսն՝ կերպիւ

մի խախտել ուզեն, սբ ժողովս սահմանեաց, որ այնպի մարդիկքն՝ եթէ վերատեսուչ կամ կղերիկոսք են, անկցին ամենեւին յաստիճանէն իւրեանց. և թէ ժողովրդականք են բանադրեալ լիցին:

Եւ չորեքտասներորդ բենեդիկտոսն՝ ի յընդհանրական թղթի իւրում, որ ի հռոմ պապմա եղած է, ի թղթա՝ 65. և 66. ասէ.

Սահմանադրեաց սբ սիւնհոդոսն եփեսոսի, զի մի ումեք օրէն իցէ, զայլ հաւատ յառաջ բերել, կամ շարադրել, բաց ի սբց հարց սահմանելոցն, որք ինիկիայ հոգւով սբլ գումարեցան:

Տեսէք եղբարք, այս ժողովքն՝ ըսն խալիկն կէօրէ՝ աւելացուցանօղքն՝ և հետեօղքն նց էյէր կարգաւոր են նէ, կարք չունին զըրկեալ են ի յաստիճանաց իւրեանց, վէ նզովեալ են. էյէր աշխարհականք են, բանադրեալք են, մեծ երնալ

փոքրերնալ. այսքան առ այս:
Լճկեսցուք ՚ի կարգ բանիս մերոյ:
Լ՛սէ առաքեալն պօղոս, Թէ նմա
նօղք ինձ եղերուք, ոպ և ես Քնի.
Գովեմ զձեզ, զի զամ ինչ զիմ յի
շէք. ոպ աւանդեցի ձեզ, զաւան
դութիւնս ունիցիք:

Լճ՛ ոչ Թէ աղանդաւոր եկեղեց
ւոյն զաւանդութիւնս ունիցիք:

՚Ի մէջ երկրորդ գործոյն եփեսոսի
առաջին ժողովոյն՝ գրեալ է Թուխտ
մի, զոր յղեալ էր կելեստինոս վե
րատեսուէն, որ սկըռանի այսպէս:
Կելեստինոս սբ ժողովոյդ գումա
րելոյ ՚ի յեփեսոս քաղաքիդ՝ սիրել
եացդ և ցանկալեացդ ՚ի տր խընդար
Լճ՛ զկնի սակաւ բանից այսնոս ա
սէ. Օ ի ճշմարիտ սուրբ է ժողովն
ձեր պատուականութն, և արժանա
ւորութն իւրով, զի պարտ է հայիւ
այժմ ՚ի ձեզ՝ զարժանաւորութն զայն
յողնախումբ առաքելոց ժողովոյն:
Ոչ երբէք պակաս եղև վարդապետն

առաքելոց, զոր յանձն առեալ էին
 քարոզել. այլ յամ ժամ ընն էր
 մօր և վարդապետ. և թէպէտ իւր
 եանք ուսուցանող եղեալ էին, սա
 կայն՝ ոչ երբեք առանց ուսուցանող
 զին իւրեանց մնային:

(Դ) Ի որ առաքեալն էր զնս, որ պատ
 ուհիւրեալ էր նց, զոր ինչ ուսու
 ցանելոց էին. որ ասացեալ էր նց,
 թէ որ ձեզ լսէ, ինչ լսէ. մտ" 10.
 ԳԼ, 40 Հմր: Կոյն ինքն ուսուցա
 նել բերանով նց. զուկս" 10. 16.
 և մատթ" 10. 40:

Եւս պատուհիւրեալ քարոզուէ հոգա
 բարձուին՝ մամ առ հասարակ քահա
 նայից մոն հասաւ, և ամենեքեան՝ որ
 ը զանազան աշխարհս՝ փոխանակ ու
 աքելոց՝ զանուն մոն քարոզեմք,
 պարտական եմք ժառանգել զայն հո
 գաբարձուին նց. թէ գնացէք աշու
 կերտեցէք զնամ աղգս: մտ" 23. 19:
 սիւտք է ուրեմն՝ եղբայրուէ ձերոյ
 իմիտ առնուլ, և գիտենալ, որ այս

պատուհերս՝ հասարակ պատուհեր է.
 զի Ծրն մեր՝ այսպիս առ հասարակ՝
 ամ առաքելք տալով զայն պատուհերն
 կամեցաւ և զմեզ զամենեւեան՝ պար
 տական առնել կատարելոյ զայն հրա
 մանն. պարտէ ուրեմն մեզ՝ կատար
 եալ հետեւող լինիլ այն առաջնոր
 դաց, և հեղինակացն մերոց. հետե
 ւեսցուք աշխատանաց նոցա, ոպ հե
 տեւցաք իշխանուէ նոցա:

Հոգացուք պահել կասկածանօք՝ ըզ
 քարոզուիս նց. զի ըստ առաքելոյն
 խրատուցն՝ ոչ ինչ կարող էմք առա
 ճելուլ, ի քարոզած բանս նց:

Տեսէք սիրելիք ինչ կուտս կելեւ
 տինոս վերատեսուցն հռոմայու.

ոչ է պարտ ասէ աւելցնել կամ պա
 կասեցուցանել. այլ զոր ինչ որ է
 դին առաքեալքն մեք, զայն աւան
 դուծիսն պահել պարտիմք:

Ղարձեալ ասէ, թէ ամենեքեանքս՝
 էմք փոխանորդ Քսի, և տեղապահ,
 ոչ միայն ես, այլ և ամենեքեանքդ:

Եւ ոչ ասէ, եթէ որ որ աղանդա
 շոր եկեղեցւոյն չի հնազանդիր,
 հերետիկոս է. և չի փրկուիր:
 Եւ նաև կասէ, թէ ով որ Քրիստոսի,
 առաքելոց, սուրբ ժողովոց, և սբց
 հայրապետաց եղեալ օրէնքն՝ և պատ
 ոճիրանքն՝ չի պահեր նէ, կու աւել
 ցընէ կամ պակսեցընէ նէ, այնպսի
 անձն՝ է հերետիկոս: Եկեղեցին
 Քրիստոսի մի միայն այն եկեղեցին չէ.
 Օ՛րի ոպ գրէ երկլեզու միսիթարն,
 իբառարանի հասարակ անուանց.
 Է առաքելական եկեղեցին այն ան,
 որ է առաքելոց, կամ վերաբերի
 առ առաքելաւս. և ըն այսմ առաքելա
 կան կոչի եկեղեցին, ըն որում վարի,
 ըն օրինադրութեց և դա՛ւանութեց
 առքլց: ասացաք ի վերոյ, թէ երկ
 լեզու է միսիթարն. զերէ պաղի տեղ
 ճշմրտ կու խօսի, և պաղի տեղ սուտ.
 Ըսինք երկլեզու. քի՛ երկու լեզու
 ունօղ. որ միով ճշմրտ խօսի, և միւ
 սովն զսուտն: Եւ որ Քրիստոս, և

առաքելոց, սբ Ժողովոց, և սբ Հայ
 բարե-տաց պատուիրանքներն կայլայ
 լէ, կամ կու ժողովիսէ, նա է հերե
 տիկոս, և ոչ թէ ուղղափառ ազգն
 հայոց: Ուղղախօս և սրտախօս միսի
 Թարն ձեր՝ 'ի մեկնութե մտ' 'ի թղ'
 385. կասէ թէ՝ 'Քն եկեղեցին շէ
 նեց 'ի վճ պետրոսի' և կու շինէ 'ի
 վճ վերատեսչաց հօսմայու. զի ասէ
 ես որ բանիւ հիմնեցի զաշխարհս, ա
 սեմ և ասելովս հիմնեմ զեկեղեցին
 'ի վճ քոյ. մինչև 'ի 390 թղթ'. և հա
 կառակ ինքն ինքեան խօսի 'ի բառա
 րանն յատուկ անունաց 'ի թղթ' 21,
 ասելով. այդր բառն որ այդր վիմ
 ասելովս 'Քնի, ք' 'ի վճ այդր դա
 ճանութի. 'ի վերայ այդր հաւատոյդ
 շինեցից ասէ զեկեղեցի և այլն լեա
 պէս տես անդ:

171 'ի թղթա' 391, առաջին էջին
 գրեալ է:

Ուրեմն՝ մինչ 'ի գնալն առ հայր՝ ըզ
 բանալին քաղաքի Թագաւորութե

իւրոյ՝ ետ պետրոսի. և ասելով ա-
րածեալ զոչխարս իմ, կացոյց զնա փո-
խանորդ ինքեան, և զայլն տէս անդ.
Իսկ՝ իւրեան սրբագրած, և ըստամ-
բա ըրած Մաշէնչին ցանկին մէջն
այլապէս խօսի, որ է ճշմարտն, եկեղեց-
ւոյ փականք խոստացեալք լինին, և
իշխանուի յանձնին մատ" 16. 19.

Յօհ" 20. 22: զայս իբրեւ ասաց,
փչեաց 'ի նս և ասէ. առէք զհոգի
սբ: Տեսէք եղբարք իմ սիրելիք,
զասացեալն յօհաննու աւետարան-
չին. ոչ միայն ետ պետրոսի, այլ՝ ա-
ռաքելոցն ամենից, առ հասարակ ե-
կեղեցւոյն տունաւ զհոգի սբ, և ոչ
Թէ պետրոսի միայն:

Ուն և յակօբ պատրին 'ի մեկնութե-
զորից աւետարանչաց՝ ասէ, ուն 'ի
վերոյ գրեցանք. Թէ զոր ինչ իշ-
խանութիւն ետ պետրոսի, զնոյն
իշխանութիւն տունաւ առ հասարակ ա-
մենեցուն:

Դարձեալ գրեալ է 'ի գործոջն առա-
քինու

քինուածեանց ՚իմանն երկրորդ. գլխ
 3. Թղթա" 23. հաւատն է հիմն և
 խարխսխ ամենայն հոգևոր շինուեա
 ծոց. ոպ ասի՝ լոյսն է հիմն և խա
 րխսխ ամ գունոց. և սակաւ ինչ լայր
 ասէ՝ մատ" 16. 18. ՚ի վր այդր վիմ
 շինեցից զեկեղեցին. քի՝ ՚ի վր հաս
 տատուածեան հաւատոյ. քի՝ ՚ի վր ա
 ռաջին ճշմարտուէ. զհաւատոյ յայս
 մանէ ասի կորն" 13. 10. Երբ և ի
 մաստուն ճարտարապետ զհիմն եդի
 քի՝ զհաւատն Վսի. ևս առաքեալն
 պօղոս գրէ յեփեսաց" 2. 20. շին
 եալք ՚ի վր հիման առաքելոց և մար
 գարեից. որոյ է գլխ անկեան Վս
 Յս. Վս է հիմն եկեղեցւոյ. հիմ
 նադիրն է հայրն Վճ. և սբ առքլքն
 և սուրբ մարգարէքն. որպէս գրէ ա
 ռաքեալն պօղոս. I կորն" 3. II.
 զհիմն այլ ոք ոչ կարէ դնել քան
 զեդեալն. որ է Յս Վս.
 Վրէ առաքեալն պետրոս ՚ի կաթու"
 2. 6. քանզի կայ իսկ ՚ի գրի Թէ՝

ահա՛ն առիկ դնեմ 'ի սիօն վէմ ընտիր
գլուխ անկեան պատուական. և որ
'ի նա հա՛նատայցէ՝ մի՛ ամաչեացէ.
ձեզ այսուհետեւ հա՛նատացելոց է
վէմ պատուական. իսկ անհա՛նատից
վէմ զոր անարգեցին շինօղբ. նա է
ղև գլխ անկեան և այլն:

Լ՛ուաքեալքն: մարգարէքն. զ՛Բն ա
սեն հիմն եկեղեցւոյ. և ոչ թէ ըզ-
պետրոս. կամ զվերատեսուհն հոօ-
մայու: Եկեղեցին շինեալ է և շինի
'ի վերայ դա՛նանուէ առաքելոցն և
մարգարէից. ոպ գրէ ա՛նետարանիչն
յօհա՛՛ 13. 14: Դուք բարեկամք էք
իմ, եթէ առնիցէք զորս պատուի-
րեմ ձեզ. ոչ ևս կոչեմ զձեզ ծա-
ռայս. զի ծառայն ոչ գիտէ զինչ գոր-
ծէ Խորն նր. այլ զձեզ կոչեցի բա-
րեկամս. զի զամ զոր լուայ 'ի հօրե
իմմէ՝ ծանուցի ձեզ. ոչ եթէ դուք
ընտրեցիք զիս. այլ ես ընտրեցի ըզ-
ձեզ. զի դուք երթայցէք և պտղա-
բերք լինիցիք. և պտուղն ձեր կայ-

ցէ. և զոր ինչ խնդրեցէք 'ի հօրե
 իմմէ յանուն իմ, տացէ ձեզ. զայս
 պատուիրեմ զի սիրեսցիք զմեանս:
 Լքե՛ք հնար լինէր՝ իւրաքանչիւր ազ
 գաց հարցանիցիւր, ամենեքեան ա
 սելոց էին, և կու ասէին, Թէ մէք
 հաւատամք և կու դաւանիմք ըհան
 րական եկեղեցին:

Եւ առերեմն՝ ամ ազգ, իւրաքան
 չիւրքն առանձին՝ չեն ըհանրական,
 այլ՝ առաքելոց սահմանադրուէցն և
 դաւանուէցն հետևելով՝ լինին ընդ
 հանրական և առաքելական:

Եւ առերեմն՝ ոչ է ազանդաւորի ե
 կեղեցին ընդ հանրական եկեղեցի,
 այլ՝ մասնաւոր ուն և են ամբն. և
 զայսն իմաստասիրեսցիք ը խորհե
 մութեան ձերում. որք լերուք
 'ի տէր, զօրացեալ բարեաւ
 գործով, Եւն:

Ս. Եղ. Թաւրիոյ մասին
 Երկր. մասին 424-րդ

